

34 (5 қар)
В
Д-44

ГУЛИСТАН ДАҰЛЕТОВА

ГҮЗГИ ТОЛҒАНЫСЛАР

Книга должна быть
возвращена не позже
указанного здесь срока

Количество предыдущих выдач _____	
7.09.19	2420
11.09.19	535.
28.09.19	1286.

Узб. отд. РППО «Союз» б/ф. 99-1-90
тир. 4.700.00, Г. П. Зак. Б-22

84(3 Қар)
В Д-44

ГҮЛИСТАН ДАҰЛЕТОВА

ГҮЗГИ ТОЛҒАНЫСЛАР

НӨКИС
«ҚАРАҚАЛПАҚСТАН»
2012

УДК: 821.512.133-1

ББК: ҚАР 5

Д-44

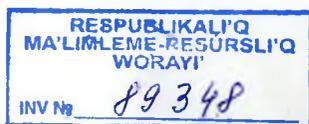
Г. Даулетова. Гүзги толғаныслар. (Қосықлар)
Некіс: «Қарақалпақстан» баспасы, 2012-ж. 156
бет.

Г. Даулетованын «Гүзги толғаныслар» кітабында шайыраның жүрек төрінен қайнап шыққан кеуіл кеширмелерінен дөреген хәр қыйлы мазмундағы қосықлары орын алған. Тууылған жерге, анаға мухаббат, хаялдын өмірдегі уллылығы, инсаныйлық пазийлетлер онын қосықларының тийқарғы мазмунын қурайды.

Кітапты оқыған хәр бір инсан оның қосықларында өзлерінін ишки сезім туйғыларын, дөртлерін көргендей болады.

Пиқир билдириушілер:

1. К. Алламбергенов — *Әжинияз атындағы НМПИ Қарақалпақ әдебияты кафедрасы профессоры, Бердақ атындағы мәлекетлік сыйлықтың лауреаты, филология илимлерінің докторы.*
2. С. Ибрагимов — *Өзбекстан хәм Қарақалпақстан Жазыушылар ауқамының ағзасы.*

ISBN-978-9943-346-69-7

© «Қарақалпақстан» баспасы, 2012

TIP

*Усы китабымды өмірден ертерек
кеткен инилерім Турғанбай хәм
Сарсенбайлардың естелигине арнайман*
Автој

ГҮЗГИ ТОЛҒАНЫСЛАР

Сезбей хәм калыппыз келгенин гүздин,
Изге нәзер таслап көзимди сүздим,
Шүкирим көп, налышым жоқ аллаға,
Аналық тахтының жемисин үздим,
Акшамы ак бесик шайқауларымда.

Жаслық—гөззал дәуран, өмир бағында,
Ұақыт—дәрья, мисли тулпар шағында,
Жылдырымдай желип қоныр гүз келер,
Өмир—сағым, жылт етер қас қағымда,
Қыймаслық сезиндим байқауларымда.

Жанымды толкытты, гүзги самаллар,
Бул пасылда қут, берекет, камал бар,
Бахыт дәрьясынан маржан сүзеди,
Қызларға бергисиз саҳибжамаллар,
Қырмызы жүзиниң жайнауларында.

Қызык болған менен ойын базары,
Үлкен сынақ екен өмир базары,
Сызлағандай Байшубардың туяғы,
Жанына жағымсыз тийер хазары,
Турмыс бәйгисиниң айлауларында.

Жүректен не шыкса зерлеп тоқыдым,
Қарап көрсем өмиримди оқыдым,
Сәл шамалы сөз унатсам халқыма,
Мехир көрип, дәрья киби толкыдым,
Тұрып «Қызкеткенниң» жағысларында.

Сирескен сен калкыр иштен тиреген,
Сезимлерди ишке түйип жүремен,
Кимлер маған «алла берген» дер екен,
Сол сөзди сағындым, излеп келемен.
Бәлким ол «Абат жаптын» ағысларында.

Жоғым табылардай, излеймен келип,
Ақшам жұлдызларға қарайман теліп,
Сағыныш кумсаған бир шок қызалақ,
Тулымы желбиреп жууырып желип,
Қол былғар кеулимнің нағысларында...

ГҮЗГИ САМАЛЛАР

Сағыныш хазары тырнап жанымды,
Сезбегенге салдың Ләйли халымды,
Хижранлы дағыннан бағрым камынды,
Бостанымда серхош бүлбил сайрамас.

Ессе салқын самал коңыр гүздеги,
Қайтса ғаңқылдасып ғазлар дизбеги,
Жойтып кыз дәуранды қалған издеги,
Әрман бағларымда гүлдер жайнамас.

Бәхәр-жаз миймандур гүзги пасылға,
Кеуил-бәхәр, хәүес қызыл-жасылға,
Жүректе муххаббат жансын хаслында,
Олсыз бағман гүлден шәмен байламас.

Сенлик сезим синип қалған қаныма,
Төзгенмен сонлықтан хижран дағына,
Мың хазар берсең де шийрин жаныма,
Кеулим сеннен өзге, «ғәрип» таңламас.

ҚАРА ТАҰ

Таң үстинен нур себелеп атырған,
Өркеш-өркеш нардай шөгип жатырған,
Аппак емес, бунша шымыр карасан,
Шерли бабам мукыятлап катырған,
Қатлам-катлам дәртимисең, Қаратау.

Нешше түрлі көруан өткен тусыңнан,
Дәрек болмай, ушқан талай кусыңнан,
Боздуманлы күнлеринен қысынып,
Жапсарымда жер бауырлап жатырған,
Бабамлардың көзимисең, Қаратау.

Сени көрген көзлер турар жасқанып,
—Қалай жатыр сонша байлық дастанып,
Ата-бабам суу тартылған жылларда,
Тарықса да, талықса да аш қалып,
Айра түсіп кете алмаған, Қаратау.

Күнхожаға жағыр түйе бергенде,
Жан айбатта ғаз-ғаз басып ергенде,
Апыл-тапыл өтип Майлышенгелден,
Шыбын жаны жан ийскке келгенде,
Қатарына шөкти мекен, Қаратау?!

Ел бийлери Хийуа ханнан қайтқанда,
Әдалаттың шылбыр жибін жойтқанда,
Бир алманы бөлісип жеп алпыс бий,
Елдин арын Ерназарға артқанда,
Ойласыққа гүуа болған, Қаратау.

Алпыс бийиң алпыс жаққа тартқанда,
Арасында түлки, сағал жортқанда,
Өзинди-өзине иштен жау етип,

Күйиндиң бе, мәртти нәмәрт сатқанда?
Бағырн ғыжлап кетпеди ме, Қаратау?!.

Кумар ана болып шықсам төбене,
«Кулыным» дер болсам саза келе ме?,
Қаракен еркінликтің ерке баласы,
Толған айдай мың кубылар еле де,
Десем бабам силкинер ме, Қаратау?!

Көзлериме көринесен бийиктей,
Биреулерге үйіп қойған күйиктей,
Әруанадай мәргияң өз алдына,
Перзентлериң айланады ийиктей.
Қараүйим, қарашығым, Қаратау.

Әмиу жағысында жатып көсилген,
Таң шапағын күтип көзі тесилген,
Көзиме көринген келешегимсен,
Айырмаң жоқ жалғыз қарар көзимнен,
Байлығымсан-барлығымсан, Қаратау.

Орнаған соң әрман еткен заманы,
Қаракеннің гүл жайнады жамалы,
Умыт болды, тар жол тайғақ кешіулер,
Қубла бүгін көрсеніз төрт таманы,
Қундыз бөрик, қамқа тонлы, Қаратау

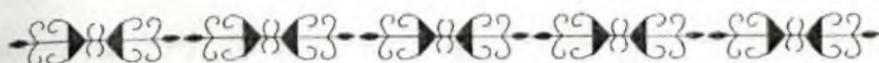
КҮЛДИРГИШЛИ ҚЫЗ

Баяғы бағларға кайта оралсам,
Кәлбим төріндеги сызлар наламсан,
Сездинбе, сен менсиз муңлы Аралсан,
Кеулимнің кумары кумай көзли қыз.

Бийпаруасан, долы сезим жеңсе де,
Сыр бермейсең гүлдәстемиз келсе де,
Үмит аспанымда жулдыз семсе де,
Кәлбимдеги ушкын алма жүзлі қыз.

Көзиңди тасалап, ийбе қыларсан,
Сәл көринбей кетсем гийне қыларсан,
Мәзи көзге илмей хийле қыларсан,
Жанымды жағарсан сахыпжамал қыз.

Шийрин қыял кеулимди нағышлар,
Әндийшели сезим илхам бағышлар,
Сағынышым толқынланған ағыслар,
Ийримине тартар күлдиргишли қыз.

ТУҰҒАН ЖЕР

Қарақалпақ әмиу бойын жайлаған,
Қызлары перийзат, жүзи жайнаған,
Жигитлери көкпар, ылақ ойнаған.
Пейили кең тап өзіндей, Тууған жер.

Боздуман серпилип, келди жазларын,
Ар байрағын тикти алғыр базларын,
Жырау шерткен шербейтли сазларын,
Ормамбет бий арзыулары, Тууған жер.

Хумай қусы қонған елмиз иргели,
Көк жалын қуғантар Үшсай, Үргени,
Аллалардың әрман етип жүргени,
Елдерге тең ел болғанын, Тууған жер.

Қайтыуға қыя алмай қулар айланар,
Көркине сүйсинип қызлар айланар,
Жан ишинде жаны саған байланар,
Ұатан деген ердин ары—Тууған жер.

ӘРМАНИЙ ДУҢЬЯ

Гейде өксиклерим үнсиз жутаман,
Буннан гө утылып, гәхи утаман,
Кимлер жетисип жүр пәний ялғанда,
Өзимди қамшылап, қәддим тутаман.

Шерлерим шор басқан, койыппан қатлап,
Бас алып көксимнен шықпасын атлап,
Тәселле беремен, бес күн өмирде,
Кемисин дүньяның ким кеткен тақлап,

Хәрүак адам менен хәмдам болайын,
Күйген жери болса мәлхам болайын,
Жәбир шуқанағын қазып таярлап,
Пәнт бермейин, пәнт жегеннен болайын.

Усы ақ-ау десем шығады қара,
Бийдәртлер дәстинен қәлбим мың пара,
Жаныққан жанына жалғау жанлар жок,
Қәлбиң сызлағанда турғандай ара.

Қатар жүрсен бой табылар бойындай,
Тубалайсан ой табылмай ойындай,
Май дегениң торақ шығып қалғанда,
Жаның жауар жетим қыздың тойындай.

РУБАЙЫЛАР

Базылардын кеуил көзи гөр болар,
Халын билмей гөзлегени төр болар,
Анлағаным негизи пәс шер болар,
Жаксылар барына шүкир етемен.

Жаксылар бар дәртин бөлип алғандай,
Оны көрсен, жаман бары жалғандай,
Сегбир тартқан кеулин бираз жайнайды,
Кемпир қуяш күн нәзерин салғандай.

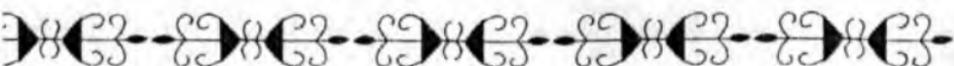
Дүнья- түпсиз гүби, толған жери жок,
Қызыкканға есиги бар, төри жок,
Шах Искендер жер жәхәнди алғанда,
Алаканда жуғы калған жери жок.

Дүнья қууып хешким бәйги алмаған,
Нәпсин бузып, туұры жолға салмаған,
Байқағаным, дүнья-қызыл түлкидей,
Басы қызык, изин қайғы жалмаған.

Дүнья—әрман, әзелийден билемен,
Сөз хасылын қармағыма илемен,
Айтқан ақлын көпшип кетер биреуде,
Жукқанына уғындырып келемен.

Жаксыдан бәрха жақсы из қалады,
Өзгеге үлги ул хәм қыз қалады,
Нәкәстин бир бармағы артык болар,
Жакынлассаң кеулинде сыз қалады,

Өмирди ол тили менен безеген,
Кеулин сайрар әззи жерин сеземен,
Теңдей емес қолындағы бармағың,
Жукпасынан гүдеримди үземен.

Кеуилиме көп нәрсени түйемен,
Ойымдағы шықпай калса күйемен,
Ана жер хәм ой-бәленттен куралған,
Кемис жерлеринди жутып ийемен.

Достым, таза болса кеуил аспаның,
Жадыратып гүлге гүлди косканың,
Сандықта не бары жүзге шығады,
Шөмишке илинер, күйсе қаспағың.

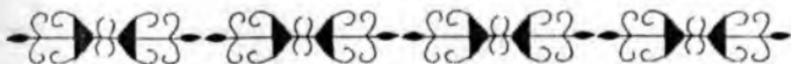
Бакыллардың бағы писпей ириген,
Рәхәтин хеш ким көрмей шириген,
Ишки дүньяң сыртка теуип шығады,
Жүзин шешеклейди кеуил киринен.

Хадал адам дос болады жанына,
Кеуили кир дос болады малына,
Базыларды баклап көрсен турмыстан,
Дос болады хәмелиңе халына.

Душпан абзал еки жүзли достыңнан,
Бой тасалап жүресен-ғой қастыңнан,
Тууысканнан артық болар хадал дос,
Ақылсыз дос жақсыны хәм қас қылған.

Сайыз достан епке келсе узақла,
Тирилей түспейин десең дузақка,
Өзине өзиңнен артық дос болмас,
Қалғанда билерсең жаның азапқа.

Хадалый дос тапсаң бахыт тапқаның,
Кәруан жолда тууры бағыт тапқаның,
Ақылына ақыл қосар талықсаң,
Турмыс айлауында шабыт тапқаның

ТУТЛАРДАЙ ТӨГИЛИП

Нәзерин жаўлады, нәзик жанымды,
Төзимлер жаўрады, урлап танымды,
Сезимлер сыйқырлап ой-кыялымды,
Әрман көшкисинде ойға таламан.

Уғын-уғын жолларына карадым,
Ай-жұлдыздан дерегинди сорадым,
Самаллар сууырса кәлбим аралын,
Тутлардай төгилип, саўлап қаламан.

Жамғыр тереземди турса сабалап,
Сен келерсең ойларымды сағалап,
Дым сағындым, кеулим ушар хаўалап,
Сезим канат қакса қырқып аламан.

Хазар берсе кәлбимнің мун наласы,
Табылмайды өзгелерден шарасы,
Дийдарын, саўлатың дәртим даўасы,
Сулыу сезимлерден нәпес аламан.

ӘЖАҒА

Дәлиден туұрылап жүзге айтасан,
Көзден тасалансақ иштен жойтасан,
Гейде пөстек қақсаң гүлдирмамадай,
Көзлер моншакланса изге қайтасан,
Қарындасқа қалқан болған, әжаға.

Қыслар көп түнеди, бәхәр қысынды,
Келте жип гүрмеуіге келмей қысылды,
Хазар шегер жақсылардың жүрегі,
Базда жазлар жайсыз, салды қысымды,
Ийем ийсе саған ийсін, әжаға.

Ойлы-бәлент келер өмір соқпағы,
Жақсыларды гөзлер тәғдир тоқпағы,
Жарылқаған бенделерін сынайды,
Тәәжип емес, шамшырағын жақпағы,
Қаршадайдан сәруан болған әжаға.

Биргелесип бас шығарсақ жағадан,
Бир жеңседен қол шығарсақ абадан,
Қараңғыдан шықса егер дауысын,
Көксимде жан болса ізлеп табаман,
Жол көрсетер жұлдыз болдын, әжаға.

Бағың өз-өзинен жайнап ашылмас,
Кемпир куяш зер шуғласы шашылмас,
Жақсы жанлар алласының ийгени,
Оның жерде сәулесине қарындас,
Сонлықтан дәулетің тасқын, әжаға.

Жүзинди самалы қақса да гүздин,
Жан ишре бизлерге жаныңды үздин,
Женгемнен қызғанып жүрдик-ау бизлер,

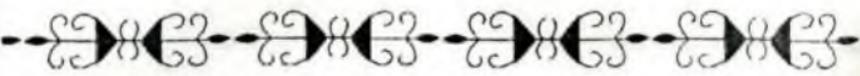
Хүрмет дәрья болса маржанын сүздин,
Кеулим туғырында турсаң, әжаға.

Сыртка сыр билдирмес кәлби аралым,
Жаның тыпырышлап изге карадын,
Түсинип атырмыз, ашшы-душшыны,
Бир қол уры, бир қол қамшы тарадын,
Ғамқор панам, кәруан басым, әжаға.

Мун қалқыған нур шуғлалы қарашық,
Ала көзлер қызыл жүзге жарасық,
Жүрдин бәрха қызғыш қустай қанатла,
Жаслықта сезбеппиз, тайдай таласып,
Бахыт дәрьясында дарғам, әжаға.

Қатарларың теңин тапса турмыстан,
Бизлер саған жүк артқанбыз тум-тустан,
Жанған жанымызға жалғау болғансыз,
Еле сизге аз болады бул қыссам,
Өмириң бир дәстан жазсам, әжаға.

Тәркинди сағынып барған күнлер де,
Мехир шашып қан жууырар жүзлерге,
Жылқыларың тауға шығып алғандай,
Боздуман серпилип қалғай излерде,
Атам болған, әкем болған, әжаға.

БАҰЫРМАНЫМ АНАЖАН

Жаныма жағымлы жумсақ алақан,
Арыу әйлеп, ақ жууып, ақ тараған,
Ақшамында ақ бесигим таянып,
Пал уйқысын мыңсан бөліп қараған,
Бийминнетім, бауырманым, анажан.

Шатаклығым сыяр жалғыз өзіңе,
Ана болдым аян болды өзіме,
«Сұлуғұымлап» еркелеткен гезинди,
Сағынаман бауырым қамып езиле,
Нарт шыбығың нәруан болды, анажан.

Сағындым «шырағым» деген сөзинди,
Мехир толы мөлдіреген көзинди,
Жүзлеріме сүртіп, паяндоз етип,
Гүллерге бөлейін басқан изинди,
Мехрибаным, саждағағым, анажан.

Турқымды аймалап нурлы көз бенен,
Сәл мунайсам жаның шырлап төзбеген,
Көз моншағым сүртіп, сүйіп жубатып,
Еркелеткен шийрин-шекер сөз бенен,
Күнлеринди дым сағындым, анажан.

Бир көзден өткізип кәдди-бойымды,
Жаның-тәнің сезді ишки-ойымды,
Қоярға жер таппай жүрдің тасалап,
Көкке, жерге қойғын келмей айынды,
Қызғыштай қорғаған бәрха, анажан.

Шийден тыслап кетсем, жанын төзбеген,
Каттылық көрді ме дейсең өзгеден,

Өзелийден нашар бала мунлыдур,
Хал жағдайын көрейин—деп көз бенен,
Жолларымда себил болған, анажан.

Үйден кеттим, өзегиннен кетпедим,
«Тастай батсам» кеуилине жеткенім,
Сәл ынжылып гирбиң тапсаң жүзимнен,
Кеуил сауытыңды бир-бир сөткенім,
Алдыңызда қарыздарман, анажан.

Еркелеп көксине қойсам басымды,
Сыйпаладын қара мақпал шашымды,
Жабыққанда бара қалсам төркінлеп,
Жүзиннен себелеп шұғла шашылды,
Көзимде сәулеси қалды, анажан...

ШӨПТИ ҚАЛЫ КӨРМЕ

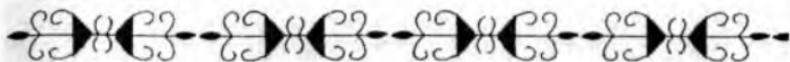
Шөпти қалы көрме, шыпаға ийе,
Ийеси табылар, сөз тапса жүйе,
Сиз де тегин емес, бар сизде кийе,
Адамлар-Алланың сәулесисизлер!

Базда ақ дегеним шығады кара,
Қыянет қанжары салады жара,
Ұақыт нақ төрези, айрылар ара,
Кеуил дәртлеринин дауасысызлар.

Әжел жез тырнағы келсе талтаңлап,
Әзирейли жүрген болса «ау» таңлап,
Жаркабақта турған болсаң жалтаңлап,
Дос-яран жақынлап қолларын созар.

Бийпахымнан хеш ұақ ақыл соралмас,
Сорасаң еси пәс дейип көре алмас,
Мың сабылып ябы тулпар болалмас,
Абыл, Қабыл болып келесиз сизлер.

Халықтың бахыты-бирдин бахыты,
Аранызда жүргеним де тахытым,
Сизлерден шетлемес мениң бағытым.
Бирге толғатпайма дәрья, теңизлер.

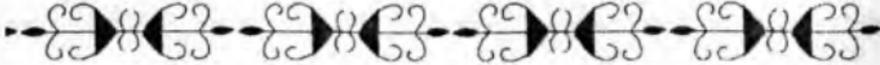
КӨРИНБЕС

Қанаты қайрылған кустайман сенсиз,
Көклерге шарқ урып ушпайман сенсиз,
Мәнгилик музқала кыстайман сенсиз,
Шәменлер елинде жазлар көринбес.

Дәрттен ат көтермес қырман шашладым,
Кәлбим кәстеликтен, толып таспадым,
Зәхәр яңлы, шийрин сөзи басқанын,
Нурға толы алтын таңлар көринбес.

Жаным жанығады, хижран дағында,
Ғумшалар гүл ашпас, кеуил бағымда,
Сағымларға қолым жеткен уағында
Боз думан артынан айлар көринбес.

Туттай төгилермен, сарғыш гүзлерде,
Кеулим талуас урып, сени излеуде,
Ләйли болып шығып кетсем дүзлерге,
Мени күтип алар Мәжнүн көринбес.

СЕН ДЕГЕНИМДЕ

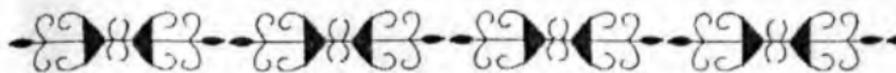
Фамлы кеуилиме бермегил жәбир,
Жолларына карап жаным жансебил,
Хижран дағларында тартаман сегбир,
Салкын самал ести, сен дегенимде.

Билсең де билмедин, Ләйли халымды,
Шерттим дәртке толы кеуил тарымды,
Қыйнадын «мен деген» шерли жаныңды,
Бизге хазар келди, келмегенинде.

Маған дүрлеп ушса кеулиң кептери,
Мени қыса баслар, сағыныш сени,
Самаллар сыбырлап сораса мени,
Жууап берермисен, яр дегенимде.

Сеземен хеш кимге кеулиң қыймасын,
Бул тар дүнья саған кенлик сыйласын,
Тысыр-тысыр тереземнің айнасы,
Тынбай жамғыр қағар, сен дегенимде.

Сел-сел жамғыр жауар, сен дегенимде.

ЎАТАН ТӘРИЙПИ

Туркым, сийнем топырағыннан алынып,
Ылай сууың менен нығыз қарылып,
Сазың менен жаным кирген тәниме,
Хауансыз нәпес жок демим тарылып,
Өзинсиз қайырлап қаламан, Ўатан.

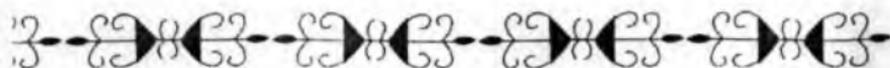
Орпанда жууырдық желге жарысып,
Тер менен топырағың канға қарысып,
Сениң менен тамырласып кеткенмен,
Қуяшыннан нәр алғанман алысып,
Бөлінсем жан-тәним сырқырар, Ўатан.

Сеннен бөлск сезинбедим өзимди,
Ет пенен тырнақсаң, аштың көзимди,
Жақсыны ай етип, жаманын жутып,
Өзиннен үйрендим сабыр, төзимди,
Көксиме сыналап куйғансаң, Ўатан.

Саналы перзентің саған жарасық,
Хәуес етер ғайры жұртлы қарасып,
Еркінлик самалы ескен диярда,
Өсип келер нарт шыбық бой таласып,
Сениң салтанатын соларда Ўатан.

Пиллекеш жеткерип жипек таласын,
Дийқан зая қылмай пахта ханасын,
Жаны бир, ары бир жигербентлерің,
Масақлары алтын бийдай даласын,
Таплатпас хеш қимге, көксидур, Ўатан.

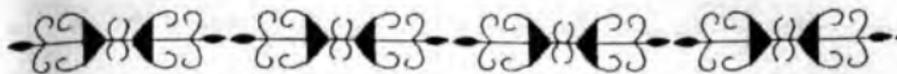
Жырауыңда қайтқан ғаздың үни бар,
Дәстанлардың мынсан еки түри бар.

Хеш кимде жок үрип-әдет дәстүрин,
Пилге аўыр. маған сулыў сәни бар,
Олсыз калпағыңда мән болмас, Ұатан.

Илхам, йош аларман сенсиз кайдан-әм,
Хызмет қылсам қызыл жүзим жайнаған,
Пакса болсаң гербиш болып каланған,
Әзелий мийрассаң ата-бабадан,
Қара калпағымдай кәдирдан, Ұатан.

Сениң барлығына мың кәтле шүкир,
Лалазарлығыңа мың кәтле шүкир,
Сени сүймесликтин өзи бир гүна,
Интизарлығыма мың кәтле шүкир,
Сен болсаң дилим бар, тилим бар, Ұатан!

ЖӘНЕ БӘХӘР КЕЛДИ

Айтылмай бир сөзиң ләбинде қалды,
Сыр болып қалғаннан ақылым лалды,
Кеўлиме тилсимли ғулғыла салды,
Буннан артық жанды жағар сезим жоқ,
Және бәхәр келди, бирақ өзиң жоқ.

Балықтайман кырда қалып демиккен,
Отлы шоқпан лаплап шыққан көриктен
Жалынлады жаным сол бир мәүриттен,
Жанған жерге жамау болар бөзим жоқ,
Және бәхәр келди, бирақ өзиң жоқ.

Ышқы гүлханында лаулап жанарман,
Суусыз шөлиркеген гүлдей соларман,
Фархадын излеген Шийрин боларман,
Соңғы демде излемеске төзим жоқ,
Сен айтқан бәхәрди таптым, өзиң жоқ.

Шәменлер өзинсиз ғумша байламас,
Шөл әтирап гүл жамылып жайнамас,
Бәхәр келди бағда бүлбил сайрамас,
Сени излеп кеўлим кетти, изим жоқ,
Бәхәр келди, бирақ сениң өзиң жоқ.

САҒРА МАРАЛЫ

Ашсам сырға толы кеуил сандығын,
Жанымды жаз әйлер интизарлығын,
Анламас па едим жәхән тарлығын,
Зәрре сағындырып келмегениңде.

Нәсер жамғыр күсер кәлбим аралы,
Қақ сууын қумсаған сахра маралы,
Сегбир тартып әбден жаурап қалады,
Түсиме боз атта енбегениңде.

Мәзи айттым, уақтымның жоқ сауасы,
Сен дәртимсең, хәм дәртимнің дауасы,
Гүл жайнар ма сәнсиз сахра даласы,
Кеулиңнен гүл үзип бермегениңде.

Нәсер жамғыр күсер кәлбим аралы,
Қақ сууын қумсаған сахра маралы,
Сегбир тартып әбден жаурап қалады,
Түсиме боз атта енбегениңде.

КЕСКЕЙ ТУСАҰЫҢДЫ ЖАҚСЫ АДАМЛАР

Үрдис болғаны жок бүгін жанадан,
Тусау кесиу дәстүр ата-бабадан,
Тәуір инсан таңлар ата-анасы,
Жолы дүзиу болар жақсы адамның,
Тусау кесе бермес гез келген адам.

Гүл жайнатқан кеуилинин қаласын,
Хәммеси де аппағым дер баласын,
Қутлы кәдем, айдын болғай жоллары,
Сүрниктирмей тайшағының жолларын,
Самаллар тарағай жипек таласын.

Жоллар қыйыр-шыйыр өмир жолында,
Бағыт тууры болса бахыт қолында,
Қашық жүрсе пейли бузық адамнан,
Периштелер тууры жолға баслайды,
Пәрманалар болып оны-солында.

Ақлы даныш болған ата-бабалар,
Хасыл дәстүрлери бизге таралар,
Хәр биринде әндийше бар қарасаң,
Ерсилеуи шығып қалар қатардан,
Жаксылары орнын тауып оралар.

Дәстүрханда тұрсын жақсы тағамлар,
Шийринғайдан не керегин сораңдар,
Жаксылардың кеули таза болады,
Аппак кеуил периштенин туғыры,
Тусауыңды кескей хадал адамлар.

ҰАТАН ЫШҚЫ

Көтерген жер шатаклығым, назымды,
Гүл жайнатқан бөхәрімди, жазымды,
Өзегіңе теплейдиме өзге ел,
Не қылсын наламды, кеуіл сазымды,
Барлығы өзіңе жайғасар, Ұатан.

Қәлбиме кәстерлеп илгенлеримди,
Тис-тырнаклап жыйнап түйгенлеримди,
Аппақ сүт мисли ол зая етпейин,
Ар киби ардаклап билгенлеримди,
Айтпауым хаслында гүнадур, Ұатан.

Уғындырыу парыз жасы кишиге,
Ақшамы ата журт енсин түсине,
Гези келсе суулығыңда суу ишип,
Сездирмесин тисин койса тисине,
Атам да, Анам да тууған жер, Ұатан.

Сен қарашық болсаң мендур кирпиғиң,
Түсирмейин шаң-тозаның, гиришигин,
Бул бийсәубет дүнья тегис болмаған,
Салының ишинде болар суушигин,
Хәммесине тегис мәкәнсаң, Ұатан.

Тоның келте болса пәний ялғанда,
Қара құлқын кайғы-дәртин болғанда,
Тойғандай жер гөзлеп кимлер кетеди?!
Көксинде зәрреше сезим болғанда,
Адам тууған жерден кешер ме, Ұатан.

Бийдәулет ғайры журттан мөкан гизнейди,
Жаксы жасау, байлык, бахыт излейди,

Қуслар қайтса, кәлби сызлап сырнығып,
Соңра қайтыу ансап гүдер үзбейди,
Көксин силкинди ме кешкенде, Ұатан.

Журтым деп шын дилден сүйгенлер айтсын,
Жүрекке мәнисин түйгенлер айтсын,
Дузлы самалынның, сахра шөліннің,
Ыссы-сууығына көнгенлер айтсын,
Кәдириң билгенге кәдирдан, Ұатан.

Қуяш, сууын, топырағыннан жаралсам,
Сенлик сезимлерден жанға нәр алсам,
Пүткил сийнем хәуир алар өзіннен,
Сокқан жүрек, тамырда қан, хауамсаң,
Мен саған, сен маған жалғызсаң, Ұатан.

ГҮЛ ҒУМШАЛАР ЕЛЕ КӨКСИМДЕ

Жер анамның шорлы бауырын,
Жайхун болып жууғым келеди,
Гүүлескен жабайы самалын,
Дүлдүл болып кууғым келеди.

Көксинде лала гүлдерди,
Бауырыма баскым келеди,
Жүректе мун, көзим селледи...
Бахыт жолын тапқым келеди.

Шөл көксинде сарғыш лалалар,
Үмит пенен танды бағады,
Бүлбил хауазында нала бар,
Муңлы кәлбим тарын қағады.

Налышқа малынған сол нама,
Қәсте бағрым тырнап кетеди,
Жүрегіме ништер ол нала,
Отлы шоқта кәбаб етеди...

«Жорға ашар» заңғар шайтанат,
Жаным шерли әрман бағында,
Сынбайды қайысар хақыйкат,
Периште паяндоz жолында.

Үмит тууы шынға таласып,
Желбирейди кәлбим төрінде,
Жанса ығбал, дәулет жарасық,
Гүл ғумшалар еле көксимде.

СӘРҮИ БОЙЛЫМА

(жигит қосығы)

Әрман аралында шаршысын былғап,
Уғрын баққан жұлдыз көзі жаудырап,
Талма бойлы, сары шайы көйлеклим,
Боздуман артында турар булдырап.

Өмириннин бәхәри бар, жазы бар,
Шийрин дәртли, шертилмеген сазы бар,
Кеуилимнин кара терең көлинде,
Жубын жойтып жүзип жүрген ғазы бар.

«Жети дүркин» өткен жыллар тусымнан,
Дәрек болмай пайлап жүрген қусымнан,
Қырман сууырмастан келип «бесқонақ»,
Әрман қусым ушып кетти тосыннан.

Ойларым жетелеп ізге қайтаман,
Бағрым дағлы, көпшип кетсе жойтаман,
Қос бурым тауланған талдай қәуметлим,
Қол былғап тұрғандай болар қайтадан.

ҚАЙЛАРҒА КЕТТИҢ

(жигит қосығы)

Биймезгил бес қонақ келди қырманға,
Арзыұлар шырлады, қалып әрманда,
Айдында мунлы ғаз үнсиз қалғанда,
Қанатын кыйдын да, қайларға кеттин.

Сениң шок минезиң, кеуилхошлығың,
Ашып айталмадым сезим ушлығың,
Ылай сыйпалаған бир бой бослығым,
Кеуил бағларыма келдиң де кеттин.

«Жан дүньяма лаулады», айтқан сәлемим,
Жаз өтпей жаурады ишки әлемим,
Қауыз ашқанында кеуил шәменим,
Қалбимнің сауытын сөттиң де кеттин.

Сениң шок минезиң, кеуилхошлығың,
Ашып айталмадым сезим ушлығың,
Ылай сыйпалаған бир бой бослығым,
Кеуил бағларыма келдиң де кеттин.

САҒЫНАМАН

(жигит қосығы)

Ашығынман, кеулим жазық,
Мыйық тартсаң жанға азық,
Кеулиң нәзік қалмағайман,
Бир ауыз сөзімнен жазып.

Бердим үеде, қайтқаным жоқ,
Өзгеге сөз айтқаным жоқ,
Көрисиуге бәне қылдым,
Жүзигиңди жойтқаным жоқ.

Күлдиргишли жүзин сулыу,
Жұлдыз жүзген көзин сулыу,
Қарамық көз, жәйран жүрис,
Бәринен де өзин сулыу.

Сезимлерге бағынаман,
Қустай қанат қағынаман,
Бәне тауып келмей қалма,
Көриспесем сағынаман.

КЕШИР ЖАНЫМ, КЕШИРЕ АЛСАҢ

Кеулимнин сен төрінде барсан,
Шерге толы хижранлы тарсан,
Жактым өзге үйдин шырағын,
Кешир жаным, кешире алсан.

Нақыраты

Билдим, азап шеккенлеринди,
Дәртли көз жас төккенлеринди,
Мени ансап күткенлеринди,
Кешир жаным, кешире алсан.

Сени излеп жулқынар кеулим,
Тәғдир дейип өзимди жеңдим,
Кешир жаным, әрман бағынан,
Айралықтың гүлдерин тердим.

Көз алдымда Мәжнүн халларың,
Ышкы-азап, жандың лауладың,
Шоқ болып алысты сезимлер,
Тәғдирди мен жеңе алмадым.

Нақыраты

Билдим, азап шеккенлеринди,
Дәртли көз жас төккенлеринди,
Мени ансап күткенлеринди,
Кешир жаным, кешире алсан.

АЙРАЛЫҚ ХАЗАРЫ

(жигит қосығы)

Қатар бой дүзедик жаслық шағында,
Патша един сулыұлықтын тағында,
Мәжнүн болдым мухаббаттын бағында,
Ашықлық азабы өртеди жанды.

Бизди отқа салған, нәзелім дилбар,
Қыялым урлаған қырмызы гүл яр,
Тырнадай дизилип қайтады жыллар,
Созған қолларым бос, өзегім жанды.

Ийилгенде өзге үйдин бағында,
Туұлады тыпыршып жүрек қабында,
Сындым, ойламайын-дедим тағы да,
Бәрибир қәлбимде көзлерин жанды.

Тәғдир жолы бөлек кимлер гез келер,
Сени мендей түсинер ме өзгелер,
Изге бақсам дөнгеленген көз келер,
Ышқында күл болдым, хазары қалды.

ТӨРТЛИКЛЕР

Бийкайғынын дәрти қулқын тамағы,
Ойлағаны өз үйинин табағы,
Негизинде қанға питер қәсийет,
Жукпас турмыс көріп түйген сабағы.

Түсинбедің тилиң душпан екенин,
Жетпедиме сонша дәкки жегениң,
Қыйын екен сандығыңда болмаса,
Бийкар болды «тилим жансын»-дегениң.

Жақсы болмақ, жаман болмақ тилиңнен,
Базылар бар бир сөзинен илинген,
Еки ауыз сөз аңлатады кимлигин,
Соған дейин билинбейди жүзиннен.

Бир даналық қыялымды тербейди,
Ақыллы дос сени тусап бермейди,
Сениң арын, оның ары болмаса,
Жауынның жылқысы тауға өрлейди.

Хадал жанлар сүйсе шыннан сүйеди,
Арын-жаның ушын қара кийеди,
Жаманның аяғы болады сегиз,
Бири тиймесе де, бири тийеди.

Тили тийексизге мәзи хайрансан,
Таяк еки ұшлы, терең ойлансан,
Өзге емес, тилиң душпан биринши,
Байланасан, жүзи күйик ойрансан.

Нәкәстин кеулинде бәрха ылайсан,
Аңламасан аранына кулайсан.
Жыйған майын торақ шығып қалғанда,
Үндеместен ийегинди сылайсан.

Бакыл көре алмас, көлде кууынды,
Күйе жакса базда шайып жууылды.
Суу бетинде жүзген бақа тоскындай,
Патаслайды бәрха мөлдир сууынды.

Епке келсе дөхметкештен алысла,
Теңдей көрип, оның менен тарыспа,
Жалахорды ийемиз де сүймеген,
Аулак жүргил, жеңеменлеп жарыспа.

Кеуили кир, ол дозактын адамы,
Көз көреки илдиреди жаланы,
Мөккар шайтан шыкылыклап жанында,
Бирин-бири намазшамда табады.

Жаксы менен жүрсен жанын жазылар,
Хәзилин жарасса, қандай хәзи бар,
Кеулин толқып, дәрья киби тасады,
Бүктен қоян услагандай тазылар.

Бакыллардың кеули кара болады,
Оған күйме, қалбиң жара болады,
Дүзейменлеп ақыл кенес айтпа хәм,
Хасыл сөз шырқырап зая болады.

Канға питип тууылады бақыллык,
Өз-өзинен пайда болмас жахиллик,
Шайтан менен еншилестей қарасан,
Арасынан қыл өтпестей жақынлык.

Бул дүньяда қонсын жаман болмасын,
Жаның жаурап, салың сууда қалмасын,
Жаман шықса, от ишинде пахтасан,
Жаратқаным дозағынан сакласын.

Ишкен емес, жалағанлар тутылған,
Көбинесе хак кеуиллер утылған,
Шайтанлығы басымлардан алыс жүр,
Жаманнан машайык кашып қутылған.

Гежир адам айтқанына жүрмейди,
Хасыл сөзин зая, кулак түрмейди,
Бес күн өмир неге бундай базылар,
Кеуил постыныннан дауыл үрлейди.

Жаксы дос бар жаның жаулап алады,
Мехиринен мийриң қанып қалады,
Жаксылардан шарапат қой әзелден,
Мехир берген, бәрхә мехир алады.

Ийтлер неге Айға қарай үреді,
Ай қасына шыға алмасын биледи,
Ийттиң аты ийт-қой деген менен де,
Дауыс шықса хәмме кулак түреді...

Өмир-мектеп, ой жиберип қарасан.
Нени еккен болсан, соны орасан,
Жазын жайнап, бағыңда гүл жайнамас.
Зәхәр берген болсан, зәхәр аласан.

Епке келсе жақсылық ет адамға,
Ийге тартып қалар бір күн жаман да,
Жаманлықтың жүзи күйсин илайым,
Жаксылар жарасық, жақсы заманға.

ШАЙЫР ҚАЙТҚАН КҮН

(Ибрайым Юсуповтың естелигине)

Ибрайымдур шайырлардың сарасы,
Ат шаптырым басқалардан арасы,
Косықлары Хәййиуиндей анамның,
Қаракеннің Науайысы-дарасы.

Сөзи жеңил, тезден ядлап аласан,
Жүзимнің суындай синер қарасан,
Қурастырған әпиуайы сөз ғана,
Неге өзім айтпадым—деп каласан.

Ядлай жүріп қалдырмастан точкисин,
Өрман еттим шайырлықтың көшкисин,
Кетпесинен бес күн бұрын түсімде,
Устаз самсаз, таслап кетти очкисин.

Ушып тұрсам бул ғәлеті түс еди,
Аманлықта хеш күтпеген ис еди,
Айттым түсім, қонсы Анар апама,
Япырмай-ө түскен азыу тис еди...

Үш күн өтті, қонсым келди жууырып,
Кемпир қапа, жүз әпшерин қууырып,
«Түсің құрсын, шайыр кетип қалыпты»...
Көзлерім көл, жүзим қалды жууылып.

Халқын — кәдирданын, ыразы өзіннен,
Суусынлады, мийри қанды сөзіннен,
Сізден артық тууылар ма алғыр баз,
Пүткіл сийнен жаратылған сезімнен.

Шайырлардың кызыл сөзи куралы,
Жаны нәзик, жақсылык тек ураны,
Булағыннан қарақалпак нәр алған,
Көкирегінде беглик тууы турады.

Сөзиң сыйқырайды ишки әлемим,
Руухый байлығым, мүшкіл төлемим,
Кеуілде сырығып сырлы сезимлер,
Бендеси боларсан, жипсиз бәленин.

Қайталасам оқығандай жаңадан,
Қосығыннан илахий күш аламан,
Әмиу жағасында жасайды шайыр,
Ақ костюмлы, шашын өрлеп тараған.

Сөзиңнен ел Әмиу болып толқыған,
Көкте сункар, көлде ғазы шалқыған,
Қахарман шайырынан халқы разы,
Аға, разы болың, ели-халқыннан.

ШАЙЫР КҮТКЕН КҮН

(Ибрайым Юсуповтың естелигине)

Көп нәрселер түсип кетти есима,
Айтайыншы, карамастан кешине,
Өткизбекке жетпис жыллык кешесин,
Сценарий жаздым, көзим тесиле,

Қыялымнан бир әжайып ой өтті,
Юбилейлик жарқыраған той өтті,
«Шайырларды тирисинде сыйлайық»,
Көз алдымнан улығланған бой өтті.

Тамара екеүмиз алдына бардык,
Қосықлар оқыды, дебдиуи-халық,
Бирим-бирим жазып берди естелик,
Манлайға тийгизип кітабын алдык.

Тойыңызға келип едик, мирәтлеп,
Ұақыт тауып, барын устаз иретлеп,
Жигит-қызлар хәммеси шай турыпты,
Шайыр менен дийдарласыу рәхәт-деп.

Барасыз ба алыс емес чайхана,
Келип тұрсыз, басланады тойхана,
Той басласак, бир құлтымнан аласыз,
«Жетпис сениң жезден емес ойнама.»

Шайыр мирәт етсе қалай қыясаң,
Еңди кең жәхәнге қәйтип сыясаң,
Хеш қим еситпесин, Тамара сиңлим,
Қыз жолы жиңишке, тилди тыясаң.

Бир құлтымнан алдык, шайыр йошты сәл,
Бизди қосық қатарына қосты сәл,

Күтпегенде төкпелетип жиберди,
Жаксы сөз жан екен, кәне тосты ал.

«Жаксы журналистсен кызым Тамара,
Тамбасында барма жатқан зағара,
Ашык Аяз араңызда болады,
Тойхана да көбеймесин тағара.»

«Гөзаллыкта Гүлистандай сәнем жок,
Тәрийпини хатка салар, кәлем жок,
Университет-руухыйлык орайы,
Баралмайман деуге енди бәнем жоқ».

Бир хәптеден сизлер бетке бараман,
Шайыр халык хызметине жараған,
Қойын қалтасынан берди шоколад,
Хош кейшият жүзинен нур тараған.

Қайта бердик, сөзлеринен мәс болып,
Шайыр сөзи жанға азык, ас болып,
Йошы болмай, шайыр келмей күткен күн,
Кеуил ширкин қулап қалды, пәс болып.

Әзелийден қызларда жоқ хайярлық,
Факультетте қызып кеткен таярлық,
Келер жолларыңа гүлдер төселди,
Әкелинди дәстурханға жаярлық.

Устаз шайыр телефонға шақырды,
Қапа болма берип атыр ақылды,
Сизлерде зал сәл салқынлау қусайды,
Кетпей атыр тамағымнан қакылды.

Салкын тәсир етермекен Аязға,
Тема болды бизин жазар баязға.
Заллар сууык, жүрегимиз жып-жыллы,
Тонғанларға тойханада «чай азба».

Сахнамызда той басланды дирилдеп,
Соны кызды, шапалаклар дүрилдеп.
Өттең, шайыр тонбас еди, хәуирден,
Түсинбеслер зорға отыр зирилдеп.

Косык жаздым, той өткен сон өкпелеп,
Катарлар да келе берди төкпелеп,
Зам декан сол Бахыт бала шаққан ба,
Косығымды алып кетти, «шөкпе-деп».

Сол косыктын есимде бир шуумағы,
Тобыктай түймеси сөздин жуумағы,
Косығымның тексти жок өзимде,
Кыйын екен бәри ядта турмағы.

«Рухый байлығыңыз алтын қазына,
Йош карайма, қысы яки жазына,
Келемен-деп неге келмей қалдыңыз,
Түсинбедик, аға еркек назыңа.»-

Кызыу пәтте Бахыт бала апарған,
Болып келди, олдағы тау қопарған,
Кешир устаз, кешир ерке қызыңды,
Ок тийгендей болған шығар ушардан.

Шайыр сөзи ерке кызды шок қылған,
Дәрти тамақ емес, кеулин ток қылған,
Енди билдим, руұхларын шад болғай,
Өзи тоңып, бизди шайыр от қылған.

Сорағлайды, «Бес төбениң таулары»,
Майланажак балыкшының аўлары.
Қарақалпак сиз айткандай зор болар,
Әмиў жағысларын толқын жаўлады.

Тырна, ғазлар көлин излеп сағынар,
Қосығыннан қәлбиме нур ағылар,
Хүр гөззал дүньяға енип кетесең,
«Қеуилде кен дүнья» сулыў бағын бар.

АНА ҒАЗ

Көл жағалап айланып,
Манкыйып жүр ана ғаз,
Нур сәулеге малынып,
Жаркырайды алтын жаз.
Изде алты палапан,
Бир гөззаллық карасан,
Нур себелеп атар таң,
Көз кууантып аласан.
Күтпегенде қара қус,
Ушып келди қыядан...
Жан ушырар ана қус,
Ара узак, уядан,
Темир канат ғалғалак,
Сумлықсыз жүр қанғалап,
Ана байғус шырылдар,
Палапанын қорғалап.
Хауа бирден бузылды,
Шай қус келди шүйилип,
Бири саннан сызылды.
Ана ғаз тур күйинип,
Қақ жарылып боз думан,
Қара нөсер куйды кеп,
Сада аппак палапан,
Қалай зая болды деп!
Жан ушырар ана ғаз,
Қанатларын сабалар,
Қысынып тур алтын жаз,
«Дәртін ким бар дауалар?!»

ХӘЗИРГИНИҢ БАЛАЛАРЫ

Азык жыйған бир жыллығын ойлайды,
Бағ жаратқан бес жыллығын ойлайды,
Жаман перзент бәрха қыйсық шақалай,
Тәрбиялы ул-қыз өмир мазмуны,
Тәғдирдиң салқыны сая салмайды.

Өмир ағыс хә дегенше өтеди,
Ұактын кетсе, бахтын бирге кетеди,
Өзин бағман бахытыннын бағына,
Тәрбияны өз уақында бермесен,
Балаң жолдан, бахтын қолдан кетеди.

Кеуил қартаймайды, гейде баласан,
Өзинди өзин тежеп тезге саласан,
Сада емес, хәзиргинин баллары,
Кеулиндегин көзлериннен аңлайды,
Бизден естиярлы тәсийин қаласан.

Билер олар сениң билмегенинди,
Зейни илер, сениң илмегенинди,
Баслары компьютер жана әуладлар,
Еки ауыз сөз-бахан, аңлап турады,
Мереке, мәжилиске кирмегенинди.

Көп нәрсени қабағыңнан аңлайды,
Хәм өзінше ой жууыргып таллайды,
Заманға сай аяқ қосқан балалар,
Ақыл, кеуил тәрезиси дүп-дүзиу,
Жақсылардан жолын бурыу салмайды.

Соның ушын жаман деме жасларды,
Хәм ғыйбатлап ылақтырма тасларды,

Тәғдиринди жаратыу өз қолында,
Өмирдеги орның табыу пейлиннен,
Хасыл затын ким көшеге таслайды.

Қандай бахыт сүйилген хәм сүйинген,
Базылар бар, ул-қызынан күйинген,
Кийгизгени, жегизгени болса бәс,
Үсти путин, тамағы ток, мехир жок,
Ал сонынан, ата басы ийилген.

Палапанын ушырғанда хәр уя,
Келешек негизи—мехир, төрбия,
Кемен қырдан жүзип, көксин гүллейди,
Жаксы перзент шамшырағы хәр үйдин,
Улын—Бердак, қызын болғай Зульфия.

ҚАНАТЛАП АНАМНЫҢ ӘРМАНЛАРЫНДА

Бийғубарлық дәуран өтті қызыклы.
Ойын базарында курып қызыкты,
Қызыл көйлек самал менен желбиреп,
Шыбық атта «Ылақ ойын» қызыпты,
Айдос бий ат шапқан жайлауларында.

Тек мәзи қыздырмай ойын базарын,
Ойлап байғұс анам бойын жазарын,
«Алла берген дәүпери қыз» дегенде,
Шала-шарпы атландырып қазанын,
Қолканат болғанбыз жазлауларында.

Ший тоқысып ауырықты атқанбыз,
Кели түйіп, ийжан дәмин татқанбыз,
Қур тоқыса жибін алып жууырып,
Кийіз басса билек болып батқанбыз,
Қанатлап анамның әрманларында...

Өмир-дәрья гә шүмип, гә жүзесен,
Маңлай терин менен маржан сүзесен,
Жан қыйнамас болса жанана кайда?,
Нәлин нәруан болса мийіе үзесен,
Қайыспай тәғдирдің шайпауларында.

Турмыс-сабак, дурыс илип алғанбыз,
Бәйғи сызығынан өттік жалғансыз,
Өмир-кәруан, қыйлы-қыйлы сокпақ бар,
Көшти туұры гүзар жолға салғанбыз,
Шынығып турмыстың кайнауларында.

ҚЫРҒА ҚАНТАРЫҰЛЫ ҚАЙЫҚ ҚАСЫНДА

Кеуиллер өседі шалқар айдында,
Жаслықтын тағында, патша хәр адам,
Қырға қантарыұлы қайық жанында,
Сол алтын дәуранын еслейді атам.

Көзине исенбей қарайды өзи,
Көзге күйік, дәртлі кара қайығы,
Теңизди жер жутты деген не өзи,
Нениң кесапаты, кимнің айыбы.

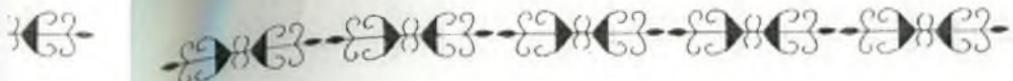
Меңгергени жипек желқом кемени,
Бүгін өтириктей ядтан тоқыған,
Таудай толқынларда жүздем дегени,
Аңыз янты бир кітаптан оқыған.

Суу жығылып, бағда қалды баяғы,
Еслейді бауыры камылып дузға,
Барып тириледи ойдын аяғы,
Ала көзлі, қызыл жеңсизлі қызға.

Жигит еди, мотор қайық айдаған,
Бағы жанды, из-аяғы жарасып,
Шанарак дүзип, иси питти ойлаған,
Қууанысты ауыл-аймақ карасып.

Уллы болды, айдарынан жел ескен,
Қызлы болды, дийдарына гүл өскен,
Мехир нурын теңдей төкти анасы,
Түйнек душшы, пәлек ашшы деместен.

Жазы гүл жайнады, бағы сырығып,
Ақ куу, үйрек, ғаздын ушар нешшеси,

Сууы таскын, хеш көрмеді тарығып,
Бекире балык, алдында бес кеспеси.

Из қалдырды, жорға жыллар дизбегі,
Бәдер кетті ишкі сырын айтпады,
Қайтқан тырналарға усап гүздегі,
Мың қол былғап шақырсаң хәм қайтпады.

Жағыста «Айдынлар» айтқан кара қыз,
Айланды ақыллы дана кемпирге,
Қуйын, сууық самал турса шырасыз,
Қымтыйды қулынын жыллы жемпирге.

Атам қантарыұлы қайық қасында,
Ұақыт дәрьясында қалқып жүзеді,
Ақ желком желбиреп қарақусында,
Үмит кемесінде маржан сүзеді.

ЖИГИТ ӨРМАНЫ

Бішкы сазын шалды кеуил тарларым,
Назларын жан алды, жипсиз байландым,
Бүлбил нама шалса кулак салмадың,
Айтылажак сөзлер дилімде қалды.

Рәхим әйле, сөзимнің жок жалғаны,
Дийдарын сағындым, бенден болғалы.
Ойлар шырмап бизди торға салғалы,
Жүрегимнің саған талуасы қалды.

Сезбегенге салдың ғәрип халымды,
Ашықлық отына қалап жанымды,
Сағыныш сарғайтты атқан таңымды,
Тутандым хәуири демимде қалды.

Сулыу кыздын кеуилинде әл-аспан,
Кумар көз көп гөззаллыкка караскан,
Өзге үйде из-аяғын жараскан,
Мәзи сырттан пайлап жүргеним қалды.

Жүрегимде жанған көзлерин қалды...

ДӘУРАНЫҢ БОЛҒАЙ-ДА, ДУРДАНА ХАЯЛ.

*Ажырасайын десем, ана, еримнен,
Пиримиз усады жанлы жеримнен,
-Кетсең-дейди ул-қызымды таслап кет,
Торкиниңди абзал көрсең торимнен.*

Ерин-пирин, кол жетпесін айдағы,
Ийманнан айырар гүман қайдағы,
Сәуірлеген шығар ізлеп шамалы,
Жойтқан сырғаң еске түсіп сайдағы...
Пирине пәрмана бол, пәруана хаял.

Мүддәхән не? — десем «шөп салды-дейсен»,
Бир емес, бир нешше көп салды—дейсен,
Бакан салғанда да жүриппиз, сиңлим,
Жүрегім ғыжлатып шок салды,—дейсен
Дәртине дәрман бол, дәрмана хаял.

Олар «дүзде дейди бөри азығы»...
Ай көринбей үйде темир казығы,
Жаздырып ал, «Гөрүғлынын ғыйратын»...
Тар болмасын кен дүняның жазығы,
Хайран болма оған, хайрана хаял.

Тистырнаклап жыйдың, улым-қызым деп,
Налыма хеш кәлбимде бар сызым—деп,
Уя бузба, үй-үй ойнар баладай,
Жетер-жетпес айтар ызын-сызын—деп,
Жанды жәбирлеме, жейрана хаял.

Балаң жылап атам қайда?—демесин,
Әке налып ботам қайда?—демесин,
Тыныш отыр, шалабыңды шайкамай,

Өмир-дәрья, ким аударған кемесин,
Арланба, арландыр, әрмана хаял.

Хә дегенше, ул-қызын ер жетеди,
Тул болғанын қабырғанды сөтеди,
«Әке көрген оқ жонады» деген бар,
Шеше даңқы менен қызлар кетеди,
Ар ушын ара тур, әруана хаял.

Ақыл болсаң айтқанымды уғып ал,
Жибин тартып, бизинди де суғып ал,
«Қаштыгүл»дин ишлерине ийт қамап,
Қумай қустай бәлент шынға шығып ал,
Өмирге бир келдин, жаулана хаял.

Кәруан тартқан мәнзиліне жетеди,
Жолдан тапқан жолда қалып кетеди,
Жоллар ойлы-бәлент, қыйыр-шыйырлар,
Ақыл тапқан ақырына жетеди.
Кәруан адаспасын, кәруана хаял.

Нелер дус келмейди кәруан жолында,
Шайтан, шағал, түлки оңлы-солында,
Қағып тасла намыс ушын барлығын,
Өмир гүрес, женсен бахыт қолында,
Дәуранын болғай дә, дәурана хаял.

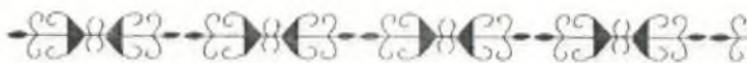
Қара-терен көзин жаска толтырма,
Күлим қағып ул-қызын тур артында,
Шайтанға хай берсен, бәри қалады,
Тәғдириң-қолында, хаслан тартынба,
Қызғанба-қызғандыр, айдана хаял.

Аяғы болған соң адам «жүреди»,
Кәруан көшер, ийт сабылып үреди,
Муны бир болады төмен етектин,
Неге, жанын сызлап, дәртин бүрели,
Нәмәртти мәрт женер, мәрдана хаял.

Тәнирим оларды жаратқан бийик,
Болмаса, не хазар, не деген күйик,
Кешир жаным, десе бәхәр келгендей,
Түсинемен бәрин, кетер-ең ийип,
Кең болған, кем болмас, кәйуана хаял.

Дузла, көпшип кетсе хәсирет дағларын,
Ұақыт-емши, жайнар жемис бағларын,
Нәлшелериң ертен нәруан болады,
Улын-кызын арка сүйер тауларын,
Ұатанның көшери, — дүрдана хаял.

МУҲАББАТ

Кўттим көзлеримди жолларға байлап,
Ойлар ылағисар жылға сай бойлап,
Сырныктым, сынадың көринбей айлап,
Жүрегиме хазар бердин, мухаббат.

Әрман бағларында толып-таспадым,
Кеулим терезесин жууып жасладым,
Салкын самал киби сөзи басканын,
Шийрин дәрглери́ме дәрман, мухаббат.

Жасым мениң әйне сениң паслыңда,
Биз екеуимиз бир алмамыз хаслында,
Әтирапымды бөлеп кызыл-жасылға,
Хүр кызындай гүл жайнап кел, мухаббат.

Кеуил аралымнын базы екенсен,
Өми́римнин бәхәр-жазы екенсен,
Серхош бүлбил киби сазы екенсен,
Илхам йошларымнын исми, мухаббат.

ҚЫЗ ТАҢЛАҰДА АСЫҚПА, СЕН

Тустан өтер «жети дүркін»,
Көз-көз етер биреу көркін.
«Кимди алыу» сениң еркиң,
Қыз таңлауда асықпа, сен.

Ақыл айтсам үйме қабак,
Турмыс қурыу-қыйын сабак,
Қағысады қазан-табак,
Қыз таңлауда асықпа, сен.

Ақыллыдан кеуил үзбе,
Шырай, көрик—мийман жүзге,
Жазын айланбасын гүзге,
Қыз таңлауда асықпа, сен.

Ғасыл алсан гүл боларсан,
Надан алсан күл боларсан,
Кисенленген қул боларсан,
Қыз таңлауда асықпа, сен.

Қап қолласа баз боларсан,
Қыс күнinde жаз боларсан,
Ғарға емес, ғаз боларсан,
Қыз таңлауда асықпа, сен.

Надан шықса табылғаның,
Ябы болып сабылғаның,
Бағ жолынан жаңылғаның
Қыз таңлауда асықпа, сен.

Кыз уактында бәри жаксы,
Бири шебер, бири баксы,
«Ең таза алманы» кақшы,
Кыз таңлауда асықпа, сен.

Бизди пулсыз бажы қылар,
Айлығы жоқ қазы қылар,
Шынжыры жок тазы қылар,
Кыз таңлауда асықпа, сен.

Жаксы болса табылғаның,
Тулпар болып шабылғаның,
Дәрья болып ағылғаның,
Кыз таңлауда асықпа, сен.

ТҮЙГЕНЛЕРИМ ӨМИРДЕН

Жаксы бол тек, алла өзи береди,
Не ислеп атырсан, көзи көреди,
Ол әдил зат, алжаспайды хеш Ұақыт,
Қарап турсан, дүп-дүзиу нақ төрези.

Ғәниймет ғой бул дүньяға шықканың,
Жаксы менен жолдас болсан, утқаның,
Ат шаптырым алыс жүрсен бақылдан,
Өмирдин рәхәти, хауа жутқаның.

Хазарларын гүлтеленип төрлейди,
Қалған кеуил айтқаныма ермейди,
Айттым талай, жатып қалған төсекте,
Кеулим тусауланған, барғым келмейди.

Сөзимди тауға айтсам саған тийеди,
Досқа, жауға айтсам саған тийеди,
Айтшы кәне кемшилигин болмаса,
Сөзим неге барып саған тийеди.

Өзин достым, неге сонша бақылсан?,
Ишин хәм тар өсек сөзге жақынсан,
Сөйтип жүрип түсиресең баханды,
Дослар қашар, қарасан тап тақырсан.

Бақыллардың көгермейди бағлары,
Шамалы-ғой шадлы болған шағлары,
Сирә оның көсеуи бир ағармас,
Сен көркейсең үлкейеди дағлары.

Ойлар бас көтерсе әсте сыладым,
Айтсам тилим, айтпай, үнсиз жыладым,

Билдирместен шебер казган гөрине,
Төгдир айдап, өзиң келип куладың.

Жасар жаксы өзүнің кенлигинде,
Хәм ишинде есабы, теңлиги де,
Бас шытнаса, бөригинин астында,
Колы сынса жасырынған жеңлигинде.

Хазарларың хеш умыта алмадым,
Көбин қайта жүрегиме салмадым,
Шыға алмай шайтанлардың дәстинен,
Сүттен таза пәк жанымды қыйнадың.

Жүрегін кең болса бахыт табасан,
Кәстени көрмеге уақыт табасан,
Орын алып адамлардың кеулинен,
Тартып ала алмас тахт табасан.

Жүрек керек адамларды сүймеге,
Хәм оның дәртінде бирге күймеге.
Бул өмирге шыққаның жоқ дүньяны,
Көң қоныздай домалатып үймеге.

Айттым бул өмирден түйгенлеримди,
Бакыл, шайтанлардан күйгенлеримди,
Бираз дәкки жедим, қызғыштай қорып,
Хадалый кеуілден сүйгенлеримди.

ШЫҚПАЙ ҚАЛМА АРСЫНАМАН

(Жигит қосығы)

Мудам кеуил бағымдасан,
Қыз патшалық шағындасан,
Ауылына келемен бе?
Жанымды жеп сағынбасам.

Албырайман, яр сынаман,
Кен дүньяны тарсынаман.
Әйнегиннен сығалайсан,
Шықпай қалма, арсынаман.

Сулыұлығың жаным алды,
Жүрегіме жалын салды,
Кеуилимде бир әндийше,
Ашықлық намасын шалды.

Жип тиймеген жийрен тайға,
Қолға тез үйреніу қайда,
Тезден күіеу болғайман да,
Көзлеріме ысық жайға.

ҰАТАН ДЕГЕНДЕ

Нени түсинесен, Ұатан дегенде,
Жүректе жан, тамырда қан билгенге,
Адамсыз жер қуры Ұатан болмайды,
Маржан терін топыраққа қарыйсан,
Ұатан, Ұатан болар, кәдири сингенге.

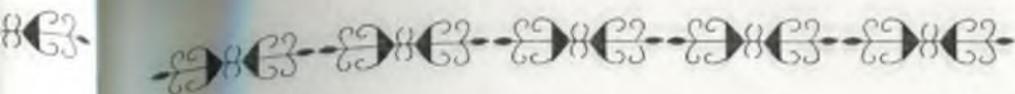
Өмирдин рәхәтин, жәбирин көрсен,
Қып-қызыл мийнетин, хәуирин көрсен,
Әне сол жер саған Ұатан болады,
Қай жерде бабалар пейитин қойып,
Қабырған қайысып кәбирин көрсен.

Ұатан-деп дилден сүйгенлер айтсын,
Намысы жолында күйгенлер айтсын,
Дәрти-жалғыз тамақ, тоқ жасау емес,
Жалын түйіп, суулығында суу ишкен,
Арын ушын қара кийгенлер айтсын.

Кимдур таслап кетер болса Ұатанды,
Шөлге таслап кеткендейсен атанды,
Өмирбакый гәрийп, Ұатан гедайы,
Мәйли басқа жұртта султан бола-ғой,
Көтерип жүресен қалай жотанды.

Кенисин де, кемисин де түйесен,
Тегислейсен, сылау майын үйесен,
Ұатаның-қарашығың, кәдирин билсен,
Жақсысын өрлетіп, жаманын жутып,
Аппағымлап, суулығында сүйесен.

Ұатан-мәқан жайы ата-бабанның,
Кереги жоқ саған басқа қаабанның

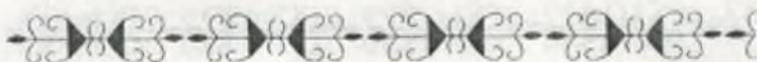

Майдай жағып сиңип қалған жаныңа,
Үрип-әдет, дәстүри бар халқынның,
Көзің толтырар ма басқа жәханың.

Ұатаннан кешіуің қыйын болады,
Көксинди сызлатар түйін болады,
«Ұатан ғедайы бул қараң»- дегендей,
Биреу аяр, биреу таяр көзлер көп,
Үрпейген қараслар сыйын болады.

Алпамысы ат сабылтып келгенде,
Гүлпаршын қыз Байшубарды көргенде,
«Төрт туяғың ақ сийнеме басылғай»,
Жан ишинде Ұатаны тур сол уақыт,
«Токсан аттан озып келсен» дегенде.

Түңилсең топырақтан кәтең болады,
Ұатаның-нар, адам ботаң болады,
Ары, жаны, қаны кеткен қарысып,
Мәкан жалғыз, ана жалғыз, сен жалғыз,
Үшеуі биригип Ұатан болады.

ШЕБЕР ҚЫЗ ҚОСЫҒЫ

Тақия тиктим, пөпеклери кырмызы,
Мен анамның әлпешлеген жұлдызы,
Арзыу әрман, үмитлерім уласар,
Арпаның ишинде бийдай бир қызы.

Қарақалпак қандай халық десениз,
Улы уста, қызы шебер көрсениз,
Әлуан нағыс гөззаллықка шарлайды,
Қаракеңнің кара үйине кирсениз.

Қурак тиктим, нағысларын кестелеп,
Көзім илмей себим жыйдым дәскелеп,
Анажаным епли келин, болсын-деп,
Нағыслар ойдырған, курак дәстелеп.

Женгем жапқан наннан ауыз тийсениз,
Ийиниңизге зер шапанын кийсениз,
Бауыр тартып қайта-қайта келесіз,
Дузы тартып сағынғанда еле сиз.

Қарақалпак қандай халық десениз,
Улы уста, қызы шебер көрсениз,
Әлуан нағыс гөззаллықка шарлайды,
Қаракеңнің кара үйине кирсениз.

БАЛАЛЫҚТЫ САҒЫНЫП

Шыбық атта тулымшағым желбиреп,
Шауып жүрсем анам турды елжиреп,
Ұақыт ширкин енди ізге қайтпайды,
Ойға синсем кеуилимди сен тиреп,
Кәлбим сызлап сағынаман балалық.

Ерке болып, еркін болып өскенмен,
Күйінлатып тайдың жалын ескенмен.
Кесип кетіп қызыл қылыш тил менен,
Натықтардың көкейлерін кескенмен,
Ізге баксам узап кеткен аралық.

«Кашарман топ» дау аламыз хауалап,
Ұақыт тауып сәл жырылсақ сауалап,
Жау тәрәпке топ тийгизбей аман —сау,
«Жатарманға» жетсек басты қауғалап,
Жауды жеңген батырларша қарадық.

Ойында жоқ хәзиргидей машқала,
Зекіуандай жууырамыз масқара,
Зыр жууырған араблардың қулындай,
Мыс қайнаған ыссы қылар ташқара,
Сумлығы жоқ бул не деген садалық.

Қарау бәне арқалаған иниме,
Жубанбай жылайды тийіп жиниме,
Ойын базарында қарызым бардай,
Отырғызып шымалайдың инине,
Үкемди ұмытып кеткен шалалық.

Жасырынбак ойнайғойсақ «қурынып»,
Салқан ийттей шабысамыз жуғырып,

Жерден жети қоян тауып алғандай,
Қара моншак тер боламыз урынып,
Турмыс сокпағына мекен таярлық.

Сол бахытлы дәуран қайтып келмейди,
Сағым тартып қыялыңды тербейди,
Дослар қайда, тайдай қиснеп тебискен,
Көриніслер көз алдымнан сембейди,
Бийғубарлық шар төрепи далалық...

Хәзир баллар бизлердей боп ойнамас,
Компьютердан басқа затты ойламас,
Бир кітапты төрт-бес ирет қайталап,
Сезім дәрәясында толқып бойламас,
Қайда бағыт алар екен даналық...

Ойлар шабысады жалдай еселе,
Ақ бантигим түсіп кетсе есеме,
Шашларымнан жулып алған пайығым,
Қызамықтай сыз таратар көксиме,
Бүгін ақлық тулымшағын тарадық.

Ийнағашым көп түседі есеме,
Суу бойында турар «бір көз» тесіле,
Қарлығаштай ушып кеттік уядан,
Үлкейіудің қызыққанбыз несине,
Көз-ашып жумғанша келді аналық.

Қарауыллап турып па ол ырашты,
Сынамаққа келді ме я Гүләшты,
Суу алмаға келсем зорға қысынып,
«-Сағат неше болды», бір ауыз ашты,
Ал жууаптан келмей қалды оралып...

Өр минезбен, қыз болмадым сызылып,
Самал ессе еңкиш тарттық қысынып,
Баллар айтар «бийке бопсаң әбендей»,
Дәуір қайтса бәрін шетке ысырып,
Назлы қыз болар-ем көзи қарамық..

Палуанбедим баллар менен гүресип,
Аркам жерге тиймес еді тиресип,
Есим енип енді билип атырман,
Унар екен ізде жүрген «илесип»,
Әттен ақыл кешлеу қонды куралып.

Улларыннан болмай қасла айырмам,
Геzi келсе шақын бираз қайырған,
Турмыс өзи еркелікті жүуенлеп,
Хәзир мине бир нәуийе шайырман,
Көзди көлегейлеп ізге қарадық.

Қызалақпан ерте түскен гүреске,
Ол әзелий шерик бизин үлеске,
Пал хәрредей тыным таппай жортасан,
Өмир деген өзи теке тиреспе,
Елдин, ердин хызметине жарадық.

Анада жан бар ма перзент түшкірсе,
Жойтар еді, ымырт тартып кеш кірсе,
Жан ишинен жан ушырып өзіндей,
«Гүләш-иу-у» деп шақырмайды хеш кімсе,
Сени қумсап сағынаман балалық

ТЫРНАЛАР ҚАЙТҚАНДА

Қайтқан тырналардың көріп дизбегін,
Өмиримнің бәхәр, жазын изледім,
Бир заманда шайқус алып кеткендей,
Мийман екен бул дүньяға излерін,
Сыз қалай кеулинди тоңлатпас екен.

Бәрха сенин ойындағы болмайды,
Майың торақ шықса, ишин тоңлайды,
Бәршени сен тек өзіндей көресен,
Хактын тоны келте болар, тозбайды,
Кәдирин хеш жерде жоғалтпас екен.

Хаслы адам бир-биринің мийманы,
Жаксынын жүзінде бәрха ийманы,
Ийримине неге тартады десем,
Мийрим мәргиясы жүзге жыйғаны,
Олар бийтаньсылық аңлатпас екен.

Базылар тырнайды, кеуил тарынды,
Сызлатып тартады дилде барынды,
Иши бауырыңа кирип турады,
Қорғасып жүргендей намыс-арынды,
Бирағында бирге толғатпас екен.

Ел-журт хасыл болсаң үмит артады,
Жүкти де түйенин нары тартады,
Өмир дәрбентінде тегис гүзар жоқ,
Жолларыңда сағал, түлки жортады,
Кәйітип басгенеңди шайкатпас екен.

Өз тәрезиң менен өлшеп қаласаң,
Кен дәрьядай кеуилиңе саласаң,
Түлки шықса тазы болып туталмай,
Соңра өз майыңда өзін жанасаң,
Қалай жығырданды қайнатпас екен.

Дәлиден тууры гәп айттым, утпадым,
Лебизден сөз шыкса оны жутпадым,
Кызыл шүберекке түйип арымды,
Нәпсим тыйып, игри жоллар тутпадым,
Кеулим қус жолына канатлас екен.

Егер сөзим тауып турса жүйесин,
Өзи барып қауып алар ийесин,
Ар қәдирин билмегенге ар недур?!
Сүрткиси келгенлер кеуил күйесин,
Ақылын теренге бойлатпас екен.

Кой кеуилим, қашырмайын қутымды,
Оннанша бир сөз айтайын утымлы,
Сәнимди қашырып хәлегим мениң,
Биразын айтпадым, ишке жутылды,
Сары шөп гүлшанды жайнатпас екен.

Ел-журтың арала бир дем жалықсан,
Йош аларсаң кеули таза халықтан,
Жақсы сөздур негиз жанның азығы,
Канат берип көтереди талықсан,
Журынға тойынды тойлатпас екен.

Хақ яратқан, өзгеден жоқ тирегим,
Бир қолым ат, бири камшы жүргеним,
Арым, жаным, каным бирге қарысқан,
Халқым десе тыпырышлар жүрегим,
Косығым кеулине зауықлас екен.

Елестирмей бул дүньяның тарлы,
Ана жердей көтересен барлың,
Илахтың бир пәрше шуғласу,
Сениң жақсылыққа интиза,
Қалай гүлден шәмен байла.

ХӘЗИРЕТИ ХАЯЛ

*Бул әлем ийилип берсин мың сәлем,
Кетсин қарызыңның шети өтеліп,
Өгиздің шақында тұрған жоқ әлем,
Хаяллар тур желкесінде көтеріп.*

Хауа ене Бийпатмадан тараған,
Өмир жүгин алға тартып пәрауан,
Бир басында мынсаң тәшүиш машқала,
Елдің, ердің хызметине жараған,
Өмирдин өзегі—Хәзирети хаял!

Жаралдың жалын, суу, топырақ, хауадан,
Сонлықтан да жасап жүрмиз абадан,
Сениң бағларына кирсем мудама,
Анамды, қызымды дәрхал табаман,
Өмирдин гүлшаны—Хәзирети хаял!

Хүрметине шахлар тәжим әйледи,
Қәдемиңе байрам, бәзим әйледи,
Булт артынан шыққан айдай жүзиннен,
Мәжнүнлер жанына жазым әйледи,
Кудиретли бир күшсең—Хәзирети хаял!

Қызларын хүр бейиштен гүл жыйғандай,
Пейли кең жети ықлым сыйғандай,
Гулайым, Сарыша, Сүйинбийкелер,
Жүзиндеги жарқыраған иймандай,
Сулыұлық тымсалы—Хәзирети хаял!

Сонда да бар сениң мың сан машқалан,
Ерин-пирин ол хәм нәуше жас балаң,
«Алакапты» аркалайсаң жеделли,
Шабазым! дегеннен жаның йош алған
Қәрекеннин қызы—Хәзирети хаял!

Сениң зәрре болмаса да жазығын,
Жибин түрип дүзден излер азығын,
Ишке салғанларың нар боп шөксе де,
Түбинде бир табар-ау деп-казығын»,
Мардана турасаң,— Хәзирети хаял!

Еркек назларынан турсаң да күйип,
Туга алмайсаң оннан қәддинди бийик,
Жаралған сон «сүбе қабырғасынан»...
«Пириң»-ғой ақыры кетесең ийип,
Мәрттин мәрданасы—Хәзирети хаял!

«Қара терен» көзин жасқа толса да,
Жипек шашқа ақша қырау конса да,
Ғам кеуилли Аралдың ақ қуындай
Сыртың пүтин, ишин ғыжлап жанса да .
Саллана турасаң Хәзирети хаял!

Нашар деп ким қойған сенин атыңды,
Шын полаттан алған хасыл затыңды,
Пилтабан, көнбис, сендей нар етип,
Алым соға алар ма «темир қатынды»
Жаратқанның қызы—Хәзирети хаял!

Күйгенлер күйигинде күйе берсин,
Жигитлер Фархад болып сүйе берсин,
Сениң опадарлық, гөззаллығыңа,
Тәжим етип басларын ийе берсин,
Мәрдана түр, мәрдана—Хәзирети хаял!

Айтқан сөзиң ақыл, татымлы сенин,
Хеш жерден таппадым жатыңды сенин,
Тумариса, Кумар ана, Гулпаршын,
«Нашар» деп ким айтар затыңды сенин,
Муқаддес Мәрдана, Хәзирети хаял!

Жерди өгиз көтерип турыпты. Миф хәм әпсаналардан автор

ҰАТАНСАҢ — ХАЯЛ

Өзиннен таралар гөззал сезимлер,
Жаурап қалар сенсиз байрам - бәзимлер,
Алладан кейинги жаратқан өзин,
Жолыңа паяндоз мыңсан тәжимлер,
Шаңарақтың ырыс-дәулеті, хаял.

Илахий тиришилик сеннен тарады,
Шахлар хәм жүгинип саған барады,
Мәзи кулақ қоймағандай көринип,
Түбинде ақылды сеннен алады,
Өмирдин өзегі муқаддес хаял.

Хаял инабатлы, хаял кийели,
Қыз-патша, жигит- уәзир басын ийеди,
Күнге мойын бұрған айғабағардай,
Хәр биринди Ләйли киби сүйеди,
Сол Мәжнүн дәртине мөлхамсан, хаял.

Ериң—пириң оған үмит артасан,
Қолласпаса қапты өзін тартасан,
Бир қолды ат етип, бирін қамшылап,
Үйиң-дүзин жууырасан, жортасан,
Гүпшеклеусіз көшти тартасан, хаял.

Қазанға-қап, шөмишке сап боласан,
Қырк жаныңды қыркып, қыршып, толасан,
Пүтин шықсан, дигирманның тасынан,
Ығбал-бахыт туғырына қонасан,
Өмирдин рәушаны мазмуны, хаял.

Ақыллығың мойынлайды «кисиң» де,
Сыртқа шығармайды, қалар ишинде,

Жанын жаурап тал карманып турады,
Жүрген менен тойған қозы пишинде,
Көксине нар шөккен «Уммансаң», хаял.

Бийдәртлердин кеулинде ғам, шери жок,
Сениң бағырын дағлы, пүтин жери жок,
Ғыжлап турған сексеуилдин шоғындай,
Кәлбинде от, бирақ, түтин жери жок,
Сонда хәм тауыстай тауландын, хаял.

Жанын сегбир тартып, кәлбиң сызлайды,
Кумардың қызлары сынын бузбайды,
Көксиндеги бүкке таслап жатырған,
Дәртин базда жазлау таппай қыслайды,
Әлинин майданын қумсайсаң, хаял.

Тек өзине аян кеуил сөтигин,
Сыртқа билдирмейсен кемис-кетигин,
Турмыс соқпағының дузлы шаңғытын,
Ишке жутып жүй билдирмес жетигин,
Тәрипи таусылмас дәстансаң хаял.

Досларың жанықса келер жағалап,
Синлин, бийкешинди қойдын «тағалап»,
Мын сан тәшүишлерге толы дүньяда,
Ул-қызың тарықса келер сағалап,
Бәрин жайғастырған Ұатансаң, хаял.

Әлем сенсиз зимистанға айланар,
Гүлзар сенсиз шөлистанға айланар,
Алтын куяш домаланып түскендей,
Сен жүрген жер гүлистанға айланар,
Дүньяның жарасық — гүлтажы, хаял.

КӨК КӨЙЛЕК

Нағысларың қыз кеулиндей дөнеди,
Толкынланған ағыс ойға келеди,
Ғауашагүл, кумырысқа бел, ғаз мойын,
Кеуил бағың гөззаллыққа енеди,
Дәуириниң жарасығы, көк көйлек.

Сени кийген қыздың кеули жай болған,
Булт артынан қалқып шығар ай болған,
Тас моншаклы сәукелеси жарасық,
Хәйкел, түйме, әребегі сай болған,
Киймегенге әрман болған, көк көйлек.

Нағысыңа хәуес етип қарасам,
Қыялыма көп нәрсени саласан,
Бул не деген сабыр, ақыл, парасат,
Бир көйлекти төрт жыл тиккен сорасам,
Келиншектің той липасы, көк көйлек.

Әрман менен қолаң шашын тараған,
Жеңгесинен яр жағдайын сораған,
Әсте иштен ший сығалап қараса,
Баражағы ғарры екен орасан,
Қыз зарланса, дирилдеген, көк көйлек.

Аламойнақ сазы жанға сингенде,
Баксы хәуиж тулпарына мингенде,
Күйеу бала Шалеке хан төредей,
Бөгенекли арба менен келгенде,
Қыздан бұрын сен мунайдың, көк көйлек.

Кеули өскен тегин бермей тегине,
Хешким шықпаған сон әке өрине,

Кыз кашыпты, тири жерлеп атасын,
Яры хабарласкан жеңгелерине,
Жийрен атта желбиреген, көк көйлек...

Айтып берди бул уақыяны көргөнлөр,
Эке налып кыз перзентим өлгөн-дер,
Кыялымнан тоқымадым буны мен,
Арада бар оннан өсип-өнгөнлөр,
Кызлардын зор бахтын тилер, көк көйлек.

Ак я кызыл емес катаң иреңсең,
Дәстүрге карасам, матам иреңсең,
Пайғамбардын байрагынан қалсаң да,
Қатал болып мың жеринен ширен сен,
Кыз кестелеп, қулпы дөнген, көк көйлек.

Хәзир турсан, музейдин дәл төрінде,
Жыллар өтип солғын тартқан өңин де,
Баяғыдай етегине бас урған,
Көзиң түспес тербетилген өримге,
Қос бурымлар көзден ушты, көк көйлек.

Дәуиринде кийе алмаған гез келген,
Заманымыз гүл-гүл жайнап өзгерген,
Келиншеклер аппак липас кийеди,
Бизге таңсық емес енди бөз деген,
Кызлар қайта қолға алған, көк көйлек.

АҚЛЫҚ КӨРДИМ-АЙ КӨРДИМ

(Ақлығым Раушан-айымға)

Алсан колын талғандай,
Баска дүнья жалғандай,
Аты Раушан-айым кыз,
Сүйсең мийриң канғандай.

Ай он-төртке толғандай,
Бизиң үйге қонғандай,
Боздуманлық серпилди,
Нур сәулесин шашқандай.

Өзи маған усаған,
Қанат байлап ушаман,
Шийрин-шекер сөзлери,
Шакмақ қантқа қусаған.

Шаршап келсен жұмыстан,
Жууырып шығар қууыстан,
Көзин шайдай ашылар,
Жигериң қайта қууыскан.

Көрсен ийип кетесен,
Көксин бийик етесен,
Өрмелетип басына,
Ерке кийик етесен.

Раушан-айым айдай қыз,
Қәлем қасы жайдай қыз,
Ишсен мийриң кандырған,
Мөлдир суулы сайдай қыз.

Түйе қылар атасын,
Ийилдирип жотасын,

Нар көргендей болсаң,
Ертип жүрген ботасын.

Мушын түйип турады,
Ур дегенди урады,
Кишесине келгенде,
Бүйири бурып турады...

Олар бәле болады,
Кеуилинди алады,
Конфетъ берген адамға,
Ұактынша қыз болады.

Айланайын өзинен,
Шүлдир-шүлдир сөзинен,
Сүйип-сүйип алайын,
Доп-домалак көзинен.

Узақ жаса, жан қызым,
Ақ тилегим ал, қызым,
Қумар қыздай халқынның,
Жүрегінде қал, қызым.

АҚЛЫҒЫМ КАМАЛҒА

Барыс жылы тууылған,
Ақ тарап, ақ жууылған,
Камал—дейди кишеси,
Аты оның Арыслан.

Көргеним жок эле мен,
Сүүретине телемен,
Көрмесем де өзін мен,
Жандай жақсы көремен.

Ақлық палдай татынан,
Еки гөззал атынан,
Үйде айланып жүриппиз,
Океанның артынан.

Толғандырған анасын,
Сәрүи бойлы каабасын,
Инга менен жаңлатқан,
Америка даласын.

Жүрегимде жанасан,
Күлдиргишли баласан,
Алма жүзин өзимдей,
Ойылып тур қарасам.

Серлеп әсте қарасам,
Сүп-сүйкімли баласан,
Бөпе уақтың баламның,
Еслериме саласан...

Ана кеули балада,
Бала жүрсе далада,

Тамағым деп жүрген жок,
Мичигандай калада.

Илим куўған дәрманым,
Орынланғай әрманың,
Кутлы болып Камалын
Гүл жайнасын жамалын.

Саў болғайсаң тилегим,
Алыстағы жүрегим,
Изимдеги нәлимсен,
Ертенги-байтерегим.

АҚЛЫҒЫМ ТУМАРИСАҒА

Тумариса томпақ қыз,
Көзі күлген, аппақ қыз,
Кийген қызыл көйлеги,
Бойларына шап-шақ қыз.

Ақлықтардан төремиз,
Жандай жақсы көремиз,
Шәмшил қыздың баласы,
Тилеклес боп жүремиз.

Сүп-сүйкімлі айдай қыз,
Аты-заты сайдай қыз,
Шығармайды шатағын,
Жипек минез, майдай қыз.

Жолларына қарасқан,
Келсе хәмме таласқан,
Ким көтерсе сол қызды,
Кеуилинде әл-аспан.

Өзи сондай мазалы,
Бирақ, қашан азады,
Қолға алмай жатқызып,
Жылатқанлар жазалы.

Үш ақлық бар тууысқан,
Бирин-бири кууысқан,
Быдыр-быдыр етеди,
Апаға тили жууысқан.

Апасының кундызы,
Көзінде бар жұлдызы,

Кара шашы мақпалдай,
Сүп-сүйкімлі дүр қызы.

Қатарынын сарасы,
Атасының дарасы,
Жүрегімде турады,
Көзімнің ақ-қарасы.

Қызым гүлін солмағай,
«Ийтім қауып алмағай»,
Бұл не деген бір батпан,
Арбағай да, тарбағай.
Түпә-түпә томпақай.

БИЗ БАХЫТЛЫ БАЛАЛАРМЫЗ

Бағлар лала гүл жайнаған,
Ишинде бүлбил сайраған,
Қарақалпақ перзентимиз,
Еркін заман аймалаған.

Ойынға хәм тоймаймыз биз,
Окыуды хәм коймаймыз биз,
Қулақ койып муғаллимге,
Тәртипсизлик қылмаймыз биз.

Қууыршақты кундақлаймыз,
Атқулақты унтақлаймыз,
Астахтада нан тикешлеп,
Гүлше жайып урпақлаймыз.

Ақылға да енгендеймиз,
Гөззаллықты сезгендеймиз,
Нартлар тигип, гүллер егип,
Мектепти биз көркемлеймиз,

Жаксы затқа жантасамыз,
Спортқа да қатнасамыз,
Кеуилде кен гөззал дүнья,
Бахытлымыз байқасаныз.

ЖОЛЛАРЫҢДАМАН

(жигит қосығы)

Дийдарың көрмеге келдим сағынып,
Талларға сүйендим, әрман жамылып,
Бир шыққай-деп жолларыңа зарығып,
Сағынышлы баққан нәзерім талды.

Мухаббат пәк сезім болмас жалғаны,
Аян көзің кәлбиме қоз салғаны,
Кирпигін нәзерлеп бенде қылғалы,
Ышқыңда өртенген өзегім жанды.

Қыялыма алсам талма бойынды,
Кеулим жулдынады урлап ойымды,
Күйіп кабаб болған мендей сайылды,
Ая жаным, мәзи сүлдерім қалды.

Жүрегімде жанған көзлерін қалды.

БАЛАЛЫҚҚА БИР ҚАЙТАЙЫҚ, МУҒАЛЛИМ.

(Устазларым Балтабай хәм Төрөбай ағаларыма)

Сизди жақын көрдим нәүше уағымнан,
Мийуелерди гердим, таза бағыннан,
Бағым жанып, бағман болдым өмирде,
Тиккен нәлим нәруан болды сабылған.
Рахмет айтаман сизге, муғаллим.

Бала кеуил теппекти де ойнасақ,
Қашарманды, сабақты да ойласақ,
Көринсеніз топты таслап қашамыз,
Қызық екен, ізге нәзер тасласақ.
Сизди сағынаман, тунғыш муғаллим

«Хан қызы» қонызақ қыял урлайды,
«Абат-жаптан» суупери қол былғайды,
Әдираспаннан моншак дизип таққанша,
Қойған жерде тасбақамыз турмайды,
Енди кешикпеймиз киргиз, муғаллим.

Былай шыға «карамық» көз тартады,
Көп жегеннің көргишлиги артады.
Мектеп бетке шамаластық дегенде,
Бүктен қоян, қырғауыллар жортады,
Қуып бираз аўаландық, муғаллим.

Палдан татлы сүтилмектің мазасы,
Көсик терип, умытсақ бар сазасы,
Десе биреу «муғаллимге айтаман»,
Айтпаса да жетти сол сөз жазасы.
Қулақсыз күнлерди кешир, муғаллим.

Ұақыялар көп болған қосық жазардай,
Нәтийже шықпайды, кеуіл тазармай,
Баяғыдай көпшик тығып қоймайсыз,
Әйнек сындырмайды енди Базарбай,
Үйінде хәммеси пүтин, муғаллим.

Бала болып, үлгергенбиз бәрине,
Билим-тениз, өрлегенбиз төрине,
Султан сулыұ, Жумабайлар күйдирген,
Айтқан ақыл кирмей қалып кәрине.
Соларды ядыннан өшир, муғаллим.

Тәнеписте тал астында турғанда,
Өмирбек қуұ бантигимди жулғанда,
Жүуермектен пайын алсын – дединбе,
Қарамадың бығырлатып урғанда.
Көрмегендей болып турдың, муғаллим.

Ақылынды тутқан жаман болмады,
Қәлбиме қуйылды, тамам болмады,
Руұхый дүньясы сайыз болғанға,
Қушақ ашып турған заман болмады.
Бәрин қалай болжағансыз, муғаллим.

Илим-билиминди терен бойладым,
Сонлықтан өмирде сәнли тойладым,
Дүрлеп-дүрлеп келип қалып дүркінлер,
Қырман қызылланса сени ойладым,
Бәри сениң арқан дана, муғаллим.

Қаклы қумнан геуил-геурек тергенбиз,
Шөженіздей изинизге ергенбиз,
«Шахаманнан шайбас буға табылған»,
Әскербай, Шарапат устаз көргенбиз.
Биргелесип жол силтеген, муғаллим.

Хәмме сам-саз, суу куйгандай үнлерге,
Қорамызға уры түскен түнлерде...
Розалина мугаллим кыз хәнкийип,
Әскербайға «бес коймаған күнлер» де,
Иңгендей қайыстык бирге, мугаллим.

Көкирегиме туұрылықты салғансыз,
Өмирде хақ жасау ушын жалғансыз,
Илим, билим, бирге мехир берген соң,
Жүрегиме жақын болып қалғансыз.
Ушығанын қыйкымындай, мугаллим.

Сорауыннан көpler тубалар еди,
Жууап шәлкем-шалыс, шубалар еди,
Сабаклардан мине мен-деп жүргенлер,
«Нәренжан үш» алса қууанар еди.
Өмир-дәрья болса дарға, мугаллим.

Халық даналығын терең қаздырып,
Қанат тағып, қиялымды жаздырып,
Шайыр болыу аңсат емес дегенде,
Жүректеги жийрен тайды азғырып,
Айлауларда ғыйт-ғыйтлаған, мугаллим

Умытпай суу ишкен сағаларымды,
Дәметкен, Парохат апаларымды,
Көбейсин, Тансықбай, Сулайман, Қайпан,
Жәдигер, Жақсылық ағаларымды,
Өз әкемдей сағынаман, мугаллим.

Балалығым, сағынаман бауырдай,
Аман-есен отырсызба, ауырмай,
Бийсәубет дүньяда дийдар ғәниймет,
Умтылсақ та қалар уақыт табылмай,
Ата-анамның көзин көрген, мугаллим.

Толып турман, балалығым сағындым,
Кеуил сандығымнан хәйкел тағындым,
Балалығым-патшалығым тахтына,
Қанат байлап, арғымақтай ағылдым,
Бәйгилердин бәри саған, муғаллим.

Шорт кесер минез бар сизге усаған,
Күнлерин бар шатақлығым тусаған,
Тәшүишлердин төбесине бир койып,
Шахаманға қус қанатлап ушаман,
Балалыққа бир қайтайық, муғаллим.

* Розалина-Әскербай Әжиниязовтың Разия,
«Разия» деген қосығынан

ЗОР БОЛАДЫ, ӨЗ КӘДИРИН БИЛГЕНЛЕР

Кыз сырныкса, сызлар-кәлбим аралы,
Тынласаң көбинин кеули налалы.
Косылғанын менен қоса ағарың,
Неге сууытқансаң, кәйним, араны.

Күйдирмеди, сен жолында күйген соң,
Исенди қыз бала, шыннан сүйген соң,
Баяғынын бәлдиу бәри өтирик.
Болып тур-ғой қусың қолға тийген соң.

Мунайтпа, қарағым, нашар баланы,
Нағыз, сен азамат, болсаң саналы,
Сүйенген тауынан сүйеу болмаса.
Көзи дөңгеленип қайда барады.

Көп нәрсенің кереги жоқ билсеңиз,
Жетер оған зәрре көзге илсеңиз,
Хаял деген хошаметтің адамы,
Кәне, үйге «шабазым» — деп келсеңиз.

Алдың болды, хаял үйдин қулы ма?
Ол муштипар ана, қыз хәм улына,
Аскартаудай арқа сүйеп келген ол,
Әрманы айланыу емес тулына ...

Хаялды гиналап алдым орама,
Өзиннің өзине кеулин тола ма?
Тауықтың да шақырады қоразы,
Жүгін хаял желкесінде қала ма?

Тентек суудан, кәйним бийжөн ишпе сен,
Зайыбынның сыртынан тон пишпе сен,

Деме, маған тилиң зорға айланып,
Хеш нәрсени билмейсең-ау, кише сен,

Тулпар десем, жеткен жерин усы ма?
Төбене теңгергениң тилдиң ушы ма?
Тауыс қустың пәринен пәр қалмаған,
Мехрин кәне қонған алтын қусыңа.?

Қайтып алдым саған қойған «бесим» ди,
Зайыбыңның жипек шашы есилди,
Турмыс- айлау, шаңғытында қалған соң,
Көтерип жүресең қалай төсінди.

Сен - аспансаң, зайыбың- ай жарасық,
Арқау-ерис болған жақсы қарасып,
Уақыт жүйрик аттай желіп баратыр,
Өсип келер ул-қызың бой таласып.

Хәуес етпе, қызыл-жасыл кийгенге,
Жылтыр жағып, шаш түйдегін түйгенге,
Көзің ашып жән — жағына қара сен,
Айлан сулыу үйіндегі бийкен де.

Таңлағаның айлардың хәм айдайы,
Тақылдасты көргенлердин таңлайы,
Жүрмегенде қатын менен тиресип,
Болар един, қатарынның маңлайы.

Базылардың әрманы — тау, «ақ бала»,
Туұры жолға түсер сокпак тап бала,
Патшалық-ол жақсы хаял алғаның,
Есин барда етегинди жап бала.

Сәл серпилип жән-жағына қара сен,
Баяғыдай шашты өрлеп тара сен,

Кешикпестен кәруаныңды жолға сал,
Кәдирин бил, катарыңда дара сен.

Жигитлер бар үйин — дүзин жай еткен,
Омыраулап төрт түлигин сай еткен,
Тиккен нәлин нәруан еткен бағмандай,
Қара қызды аймалаған ай еткен.

Хасыл заттың кәдирине жеткейсен,
Турмыс-сынақ мәрреден зор өткейсен.
Жаркыраған келешегін алдында,
Биргелесип мақсетине жеткейсен.

ҚАЛБИМДЕГИ ЕСТЕЛИК

Көкиректі өсирип, жол силте маған,
Бәхәрги қуяшта, қысқы салқында,
Тасаман ашылған сыяклы сағам,
Талпынаман шынлар бардай алдымда.

Жарқырап, нур қуяр жолыма толық,
Қалбиме мөрленген сол бир естелик.
Аспанның ашығы-Қуяш қызы ма!
Пәк нурға бөленип ашылар кеңлик,
Көкке қол созар алмаз естелик.

Тынышлық бермейди... Қуяштың қызы...
Умтыл азатлыққа! Қалғый берме деп,
Сергитеди мени зор рух берип,
Қалбимдеги қашалып турған естелик.

Көзлери ушқынлап от шашар мудам...
Көклерге қолларын созған естелик,
Дегендей болды, бол еркін адам,
Шыңға қанат жайып турған естелик.

КЕҰИЛ-КЕҰИЛДИҢ ДАҰАСЫ

Жигит жатыр дәртинин жок дауасы,
Излеп келди, исбилермен жорасы,
Балалықта қонсы болып отырған,
Үй иргелес жақын еди арасы.

Көргенинде бир сәуірлеп қаласан.
Биреу күлген, биреу бүлген қарасан,
Көз илинди, көп дәринин күшинен,
Ал бұйырса, сәл-пәл мызғып аласан.

Үйкы бермес, таңды таңға урады,
Әзирейли шайтан аңлып турады,
Өмир шийрин, басқа затын көринбес,
Таң саз бере үйкы тартып қулады.

—Тур жоражан тур, кәнекей наз етпей.
Сен тезирек жай салып бер, жаз өтпей,
Ойлап келдим сеннен шебер уста жок,
Кетпе достым, бизин үйди саз етпей.

Қалай болар жорасынын дауасы,
Болмай тур-ау уақтынын сәл сауасы,
Автобусы бажхана да иркілген,
Бұған жетпес қудайдын мут хауасы.

Қарап турсан хал сорауға келмеген,
Дүнья кууып ақыл-еси енбеген,
Науқас жора көз түскенде кууанды,
Елжиреди, дослығымыз сөнбеген.

Бираздан соң қан басымы асты ма,
Бундай достын келмегени жақсы ма?

Жан алқымда жай салып бер дегени,
Көз көреки қыйнағаны, қасты ма?

Усындайда мехинди аяма,
Дүнья қызыл түлки көзин тоя ма?
Бес күн өмир, мийман адам адамға,
Әжел ширкин сайранлатып қоя ма?

Кимге күлки, кимге түрпи карасан,
Кеулинде көз болса көсем боласан,
Адамларды байлап турар бир сезим,
Кеуил тапсаң, кеуиллерде қаласан.

Еки келмей, бир келесең өмирге,
Ийиледи қызыу берсең темир де,
Көзге көз түскенде мехир ағылсын,
Күн нурынан музлар ерир Памирде...

ҚАРА ҮЙ

Көринсеңіз тау сыяқлы ауылдан,
Узап кеткен қалби сызлап сағынған.
Қыйын қыстау, шым-шытырық дәуірде,
Халқымды қыпсалап үргін, дауылдан,
Аман-есен кууыстырған қара үй.

Такыядай жер анама усайсан,
Мәргиян бар бауырына тусайсан,
Жаныма жақыным кемпир апамдай,
Қанат беріп қыялымнан шықпайсан,
Бозатауым-боз отауым, қара үй.

Ерис деп аталып пүтин кереген,
Отау курған жәнеуиттен, өреден,
Алты қанат, сегіз қанат, мыйықсыз,
Үйши уста шебер болған не деген,
Қаракеңнің хасыл мүлки, қара үй.

Бабаларым даньш, батыр, көреген,
Хошаметлеп жырауларын демеген,
Түнлигинен ай қалқыған түнлерде,
Дәсте-дәсте дәстанлары дөреген,
Едиге бий ениреген, қара үй.

«Жети асырымнан» енди асқанда,
Тулпар туяқлары шыйрақласқанда,
Ушып «Тарлан», желіп «Қара жорғалар»,
Бақсылардың илхам, йошы тасқанда,
Дүбирлиси тал-тал келген, қара үй.

Келиншек тұр керегеге асылған,
Сес шығармас, ернин қымып қысылған,

Ата-ене ший тусында тилеклес,
Абысынлар сүйиншиге асыккан,
Қаракалпак өсип-өнген, кара үй.

Шыңқобызды «жетим қызға» салғанда,
Буннан шерли нала бар ма ялғанда,
Қыз баланың ишки дәрти, хәуири,
Налышлары шийлерінде қалған ба?
Қызлар сынсып хәужар айтқан, кара үй.

Ярға хәуес жабығынан сығалап,
Пөпек қойып топпы тиккен жығалап,
Қоржын, керги, қаршынында нағыслар,
Сеплисинен еплиси-деп бағалап,
Қыз дәскелеп узатылған, кара үй.

Қызлар ақ қур, басқур, дизбе кестелеп,
Жез ший, текийметке нағыс дәстелеп,
Туянасы узатылар алдынан,
Таярлаған бау-шууларын дәскелеп,
Нағысларың қыздың кеули, кара үй.

Қурларына қарап турсам алыстан,
Айырман жоқ, рәнбә-рең тауыстан,
Нағысларың ший курақтай шырайлы,
Гөззаллық дүньясы сеннен ауысқан,
Турған-питкен жериң музей, кара үй.

Айтқым келер бирим-бирим қалдырмай,
Шапқан жауға қусын қолдан алдырмай,
Асан, Амангелди, Маман, Ерназар,
Ар ушын алысса, тусау салдырмай,
Кереген керилген сонда, кара үй.

-Мына үйдиң улы бар ма?- соралар,
Урыс ширкин, орнында бар оналар,
Болмаса, «қулады десип шанарак».
Жапсарында жоклау айтса капалар,
Ууықлары дир-дир еткен, кара үй.

Өктем әке разылығын сорамай,
Атастырған, қыз кеулине карамай,
Сұлыуларын жүз тууарға тенеген,
Арыу ар-сар. жипек шашын тарамай,
Кереген қызларға мунлас, кара үй.

Есигине ойма нағыс ойдырған,
Капталына шийөңирден койдырған,
Айсәнем қыз Ғодалакты сүйген бе?,
Ашық Әуез ергенеклер тайдырған...,
Иштен тынып турсаң, тымпык кара үй.

Заман солай қыздың кеулин бақпаған,
Еркин етип, улдың бетин қақпаған.
Тумарис, Сарыша, Гүлайым, Кумар,
Уран болған ел намысын сақлаған,
Қызлар арға жанын тиккен, кара үй.

Дилуар болған кәрекеннің қызлары,
Қайта алмай, жууабына қызғаны,
Гештек күни айтысса қыз-жигитлер,
Ақшамы ышқыдан жүрек сызлады,
Кеуиллерди табыстырған, кара үй.

Жақсы нийет келин келсе бир үйге,
Шапак шашып қуйылғандай нур үйге,
Ылақ ойнап, ат шаптырып той берген,
«Гелледен ауыз тий, мийман жүр үйге»,-
Каракеннің тойханасы, кара үй.

Баска да жок, ак хәм қызыл баскуры,
 Нарға ауыр, үрип-өдет дәстүри,
 «Хан болсаң да сырттан келсап ала-кел,
 «Орнына кой,айтып едим тек куры»
 Хаял женип, Хан утылған, кара үй.

Өзгерди бул күнде дәуир самалы,
 Жарқырайды каракеннің жамалы,
 Өтти жыккын, сууалыспа, боранлар,
 Жетилгенин бул кемликтин камалы,
 Жаратқанға шүкириң көп, кара үй.

АНА НАЛЫШЫ

Ана байғус келин излер балаға,
Әуейи болмасын дей ме далаға?,
Қыялынан қызлар өтер дүркінлеп,
Бул парызды ойламаса бола ма?

Бир күн улы қыз әкелди қарасан,
Дәл қууыршак, келин сулыу орасан,
Баласы изинде «асыранды пилдей»,
Жипсиз байланғанын сезип қаласан.

Келиншектің көзи адам жегендей,
Гөзаллықта жалғыз өзим дегендей,
Кирпиги тебендей, қуралай көзлі,
Бейиш жақтан сейиллеп хұр келгендей.

Той тарқады уақыт өтті арадан,
Қуда бетке апарылды сораған,
Тыным таппай, ебелеклеп енеси,
Келиншектің хызметине жараған.

Ебетейсиз усар ерке балаға,
Дүз анындай шулғый берер далаға,
Хәзир не тапсан да тилден табасан,
Сыр бермейин, уят қонсы-қобаға.

Жарысып сөйлейди, түртип боласан,
Түрткени жоқ, қашан сүртип боласан,
Әлпешлейди тиккен нәлин әдиулеп,
Ана қандай сақауатлы қаабасан.

Ол байғустың усы күн бе тилеги,
Жалғыз бала қарашығы, жүреги.

Шақаларын путақласан азы-кем,
Сулыуының сөзін сөйлер үлеги.

Өзи жемегенди жауып жегізген,
Өзи киймегенди тауып кийгизген,
Ана байғус тилегинде жалғыздың,
Иймес жерде алтын басын ийгизген.

Кейиндегин көріп ойға таласан,
Кен даладай кеуилине саласан,
Ақлықтар жүр тай қулындай тебисип,
Пәлек ашшы, түйнек дуишы жанасан.

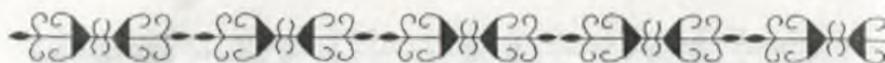
Шаршағанын шығарады ақлығы,
Жақсы келин кеуилиннің тоқлығы,
Қарасып жүр қонсысының келини,
Жарасып тұр хәзиллесе шоклығы.

Жүз жырттысан, қәдириңди жойтасан,
Биреудің баласын, қимге айтасан,
Дүнья қубылмалы қызыл түлкейди,
Көби кетип, азы қалды байқасан.

Самалсыз-ақ бар шаңғытын сууырды,
Қум қайнатып қууырмашын қууырды,
Тонын терис кийип келди кудағай,
Ортасында қара пышық жууырды...

Солайынша өте берди күнлери,
Ана байғус «тилим жансын гүм»-деди,
Ар-сар болды қусы түсіп қалынға,
Таң байланып, узап кетти түнлери.

Ойдағыдай шықпаған соң алғаны,
Тез билиңди бул дүньяның жалғаны,

Түслеринде келе берди ғаррысы,
Бауыр сызлар дәртін ишке салғалы...

Жатып қалды, хабар алды ауылы,
Қудағайдың тынып қалды дауылы,
Гүлдирмама сабалады пөстегін,
Аспан как жарылып қуйды жауыны.

Еки жайсаң егиз бе, таң қаласаң,
Аппақ қырау болған шашын тарасаң,
Мүштипардың әрманы тул қалажақ,
Басы қызық, соны бузық тонасаң.

Сонғы демде хошласпаса болмады,
Әзирейли есик қағып қоймады,
«Келинге дер: келин келсин өзіндей»,
Жалғызына узақ қарап тоймады...

Басқа түспей, тил менен қус аласаң,
Сау басынды мын саудаға саласаң,
Бийпатпаның белли қызы болсаң да,
Дурыслы шықпаса ғыжлап қаласаң.

БИР ДОСТЫМА

Сәл нәрсеге бултыйасан каласан,
Дүньяны тарылтып жанды аласан,
Достым, саған не болғанын билмедим,
Өмир бес күн жасайық та жарқырап,
Қабак бағыу қыйын екен орасан.

Жалтақ-жалтақ қарай бердим жүзине,
Зейинине тийдим бе-деп сүзиле,
Гүл-гүлине келмей қалған қурақтай,
Дүзейменлеп динкем қурыр үзиле,
Қанға питкен минез екен сорасам.

Әне соннан ашып кеттим араны,
Балаң жигит болған қарап турады,
Қалсын қазан сол күйінде жабыұлы,
Сени сорап көпшитпейин жараны,
Мехир берсең ғана мехир аласан.

Хеш кимсеге жалтақ болғым келмейди,
Арым шырлар отқа салғым келмейди,
Қарызым жоқ, бир алладан басқала,
Сайызлар қасында қалғым келмейди,
Түрткени болмаса сүртип жанасан.

Жоқ емес қой, мениң де бар кемисим,
Кеулим таза, солдур баслы женисим,
Түйгенимди айтаман тек өмирден,
Туұры болсан алдында көп жемисиң,
Файры жолда шаңғытына каласан.

Жасларға да өрнек болсын сөзлерим,
Избасарым олар қарар көзлерим,
Хәр қайсысы өз балам, өз қызымдай,
Қағытқанын қәлемеймен өзгениң,
Турмыс көріп, түйсең көсем боласан.

ШЫМЫЛДЫҒЫҢ-ШЫРАҒЫҢ

Ҳасыл болсан, синлим, жерде қалмайсан,
Әуладлардың шынжырларын жалғайсан,
Бұрын көйлек тоздырғанлар не десе,
Көпті көрген-ақыл, кулак салғайсан.

Өкшелессең, көп нәрсени аңлайсан,
Кеуил төрезиңе салмақ салғайсан,
«Ийт түйнек те мәхәлинде бир гүллер»,
Қалай енди «көк етикли» таңлайсан?

Айнанайын саған тилден көмегим,
Ойлары сай болса, бойы демегин,
Кемис жери болса, дүзеп аласаң,
Түсиндирип отырмайын себебин,...

Қыз баланың барар жери жат есик,
Бағың жанып көтерілтей дүз несиг,
Ҳауа ене. Бийпатмадан қалған жол,
Уласып кет, колларыннан қол өсип.

Шүкир етсин шымылдыққа жеткенлер,
Назлымхан қыз хәуес етип кеткенлер,
Бала жетелеген ана көргенде,
Азба синлим, кабырғасын сөткенлер...

Қураламан десең, ийем қуратқан,
Шымылдықтың манлайқасы қурақтан,
Өзиң жақсы болсан бағың ашылар,
Несийбен жыйылып жақын, жырақтан,

Атан ұллы, оған қабак шытпайсан,
Енен-қабан, өрине хеш шықпайсан,

Қыйқанырақ шығар болса пириңнің
Кеулин тауып, оң жағына шыққайсан.

Бийкешлерге ат қоясаң биримлеп,
Мырзағанды әлпешлейсең иним-деп,
Кәйин апа, кәйнағалар келгенде,
Ийилип тұрғайсаң күндей күлимлеп.

Жипек минез бенен бәрін баурап ал,
Абысынды әжапаңдай аулап ал,
Тилин тауып қонсы менен қобаның,
Саранаудай ийсін, кеулин жаулап ал.

Жасұлкен кейісе артқа қарама,
Ақыл болсаң, сөз жууыртпа араға.
Тауларды жел, адамзатты сөз бузар,
Пышық жууырмасын екі арада,

Синлим, қаршадайдан көпир болғанбыз,
Арба аударылмай, аман қалғанбыз,
Енени кабам-деп құлақ қойған соң,
Кәруанды бағдарлап жолға салғанбыз.

Түсингенге өмир бәрха жаз емес,
Бир нашар басына булар аз емес,
Қамқа тоңды қалай отқа таслайсаң,
Көлде жүзген қустың бәрі ғаз емес.

Турмыс-отлы жалын, оған көнесен,
Шырағыңа май боласаң, жеңесен,
Жоллар таслы, қыйырманда-шыйырман,
Шығыу үшін түрлі-түске енесен.

Көтере көп ақыл айтты деме сен,
Айтпас едим ойласпаға келмесен,

Бунуң бәри түйгенлерим турмыстан,
Тутағойсан, кырдан жүзген кемесен.

Ендиги сөз артық болар, карағым,
Уққан болсан, шымылдығың-шырағың,
Бағ-дәулетин өз өзинен болмайды,
Оған бейимлесиү керек, шырағым.

ҚАРАМЫҚ КӨЗЛИМ

Күлгенде көзиннен шуғла шашылды,
Жаным таслап кетер болды лашымды,
Аш белге буралған жипек шашынды,
Ерке самал болып тарағым келди.

Бенде болдым, бир ғайбана сезимге,
Сыйқырландым, алаулаған гезинде,
Жаным қайда, күш қалмады өзимде,
Көзим көзлерінде, карағым келди.

Ашықлардың азап екен шеккени,
Бой тасалап жүрдің, кеулим шөкпеди,
Кәдди далын көз алдымнан көшпеди,
Жолларыңды талай орағым келди.

Қарағанда қарамық көз сүзилип,
Тебендей кирпичін турды дизилип,
«Қыйнама» дегенде жүрек үзилип,
Жалынып қолыңды сорағым келди

ДАЙЫ ҚЫЗҒА

Сарғайған жапырақ, алтын гүз пасыл,
Жазға мийман екен бәхәрги жасыл,
Қырман қызылланған жыйылып қасыл,
Кеулимнин сауытын сөткели келдим.

Әрман бағларында гездим көшелеп,
Айтар сөзим таклап жүрдим нәшелеп,
Қарамық көз бенде қылды кисенлеп,
Тайымлы тез-тезден көргели келдим.

Ықласым болмады жийрен тайына,
Бенде болдым, он сегизде «айына»,
Несип еткейсең-дә жийен пайыма,
Қулағыңнан тислеп кеткели келдим.

Хәзил қылдың, тыңламасың сезиндим,
Мен тән едим, сен жан един, езилдим,
Тысламай туншыққан тымса сезимнің,
Обалы мойныға дегели келдим.

Сезимге сырықты, кеуил дәптерим
Қанатлап сылқинди ышқы кептерим,
Үзилген жапырақ хижран, дәртлерим,
Гүзги самалларға шашкалы келдим.

Жакканында өзге үйдин шырағын,
Сыртта нөсер, үйде үнсиз жыладым,
Тәғдир жолы басқа екен «қарағым»,
Гиналы сен емес, кешкели келдим.

Мийуалы дарақсаң хәзир қарасам,
Қоздай жанып көздің жауын аласаң,

Гөне дәртлеримди ядка саласан,
Кеулимнің кисенин шешкели келдим.

Өзге бағда «Ғәрип» бағман хәзир мен,
Өмир базарында тынбас Бәзирген,
Үйдеги Сәнемге садық уәзирмен,
Өзегинди өртеп өткели келдим.

ХАРМАҢ, АҚМАНҒЫТТЫҢ АЗАМАТЛАРЫ

(Нөкис районы пахта планы орынланған күни)

Бүгін көш басында кәрүаны келди,
Жүреги шәукилдеп жәуланы келди,
Фермердин дүрилдеп дәураны келди,
Харман, Акманғыттын азаматлары.

Қырман кызылланса ердин көп иси,
Қара мийнет маңлай тердин жемиси,
Мәрреден өткеннин болмас кемиси,
Едиге манғыттың қаназатлары.

Ар-намысқа ғарры-жасы так турған,
Едиге урпақлары қырман тастырған,
Көрсеніз хәр үйде ашыл дәстүрхан,
Гулайым сыңарлас қыз-жәуанлары.

Ақ алтын, сары алтын қырманың тасқын,
Бир дөнин мың болып ырысқың тассын,
Бахыт булағының сағасын ашсын,
Ғайраты толысқан ис палуанлары.

Қатарда нар Мақсет фермер баймақлы,
Марксбай хажы ата жүзи жайнапты,
Мың басы Қурбаний аұыл аймақты,
Жәмлеген соң тийди шарапатлары.

Бир мақтайық Төребайдай шапқырды,
Мырзабайдай истиң көзин тапқырды,
Полат, Бийбисәнем иске так турды,
Көздин суғын басар салауатлары.

Шабандоз Зарапат, Рустем сыпатлы,
Сансызбай палуаның күште ғайратлы,
Нурмағанбет хажы тэндар қууатлы,
Елде көп олардың қол-қанатлары.

Жүк қалдырмас Аманбайдай ерлерін,
Жүрек жутқан Сахыпбайдай шерлерін,
Гүлбәхәр, Фатима айдай хүрлерін,
Төрине сән берер салтанатлары.

Бирде жердің, бирде елдин нәубети,
Ел ырысы - Ерғалийдин дәулеті,
Байрамға жарасар қәдди-кәүметі,
Дәуирдин дүрлеген қахарманлары.

Харман, Акманғыттың азамаглары.

7-октябрь 2011-жыл

АЙБҮЙИР ХӘЗИЛЛЕРИ

(Шамшет пенен Сарсенбайға)

Пахтадамыз Айбүйірдің етегинде,
Шамшет пенен Сарсенбайдың жетегинде,
Кой-қозыдай бауырласып жатырыппыз,
Тиркелесип Тиркешбайдың кетегинде.

Биз билмедик, түсинбейме тилимизге?,
«Биламақ»-деп үн қоспайды үнимизге,
Балық сууға киргендей жуғырласар,
Сарсенбайжан жарап тұрған күнимизге.

Сары бала тилин билер жележениң,
Туткасы қолында тур гебезениң,
Тил билгенге ушығаның қыйқымындай
Көрсен еди, туұысқандай демегениң.

Шубатың да, айраның да соныки екен,
Юрт башыдай сайраны да соныки екен,
Жасы курғыр сәл жорғалап кетпегенде,
Обасының жайраны да соныки екен.

Шамшет шығып Айбүйірге қарайды екен,
Гүмис шашын жипек самал тарайды екен,
Жууырып шықпаға да дәрман керек,
Жаслар шықса «жазыу барма» сорайды екен.

О Айбүйір, жигит кеули «жыз» етеди,
Ылағысып жүрек курғыр сыз етеди,
«Бағда қалған баяғылар» қолын былғап,
Көз алдынан жети дүркін қыз өтеди...

Үйренискен, шабазы да жойтпас екен,
Бәлеси бар, көзи күлер, айтпас екен,
«Науқасланып жүриппен» деген менен,
Жаслық тусап Айбүйірден қайтпас екен.

Гүлистан Дәулетова өмирлик жолдасы Есбосын
пенен бирге. 1982-жыл.

Гүлистан Дәулетова Нөкис қалалық халық билимлендириу белиминде.

Шайыра Гүлистан Дәулетова анасы Зәурехан Икмат кызы менен биргеликте.

Гүлистан Дәүлетова Өзбекстан Кахарманы, шайыр Ибраһым Юсупов пенен ушырасыудан сон.

Гүлистан Дәүлетова Гүлистан Аннакыличева хәм Гүлистан Шамуратова менен.

Гүлистан Дәулетова өмирлик жолдасы Есбосын хәм туңғыш улы Алишер Санетуллаев пенен бирге. 1984-жыл.

Шаңарактың туңғыш перзенти Алишердин үйленген тойы

2011-жыл ХБМ Р.Реймов, Г. Даўлетова жаңа жыл кешесинде

2003-жыл ҚМУдын наўрыз байрамына таярлығынан көринис.

ҚМУ да ойыншықлар байрамын шөлкестіріу

ҚМУ да поэзия ықласбентлери менен ушырасыу

Шайыраның инилери Сәрсенбай хәм Турғанбай

Шайыраның ақлық кызы Раушан-айым

Шайыраның ақлық баласы Арыслан. АҚШ Мичиган қаласы, 201

Шайыраның ақлық қызы Тумарис. 2011-жыл

МИЙНЕТ ПАЛУАНЫНА

(Өзбекстан Қахарманы, сенатор Сәрсенбай Сейтназаровқа)

Бүгін кеуил дәрья болып тасып тур,
Тахтаның тулпары ара ашып тур,
Нур жамылып Алпамыстай айбаты,
Қамастырып көздің суғын басып тур,
Харма, «Тайымбеттің» таймас тарланы.

Бир дөнин мың болған нағыз дийқансаң,
Абыройды арың менен жыйғансаң,
Қайтпас, қайсар, өжет минезің менен,
Тек Тахтаның даласына сыйғансаң,
Хақ жарылқап, күннен тууған нур айы..

Суу жетпесе жерден бұрын шөлледің,
Маңлай маржан терің менен хөлледің,
Қара терің топыраққа қарысып,
Пүткіл сийіңең мехир болып селледің,
Жарасады қахарманлық алғаның.

Ана-Ұатан—тууылған жер бесикдур,
Оған хызмет етсен кеулиң өсикдур,
Хәр ким болар өз бахтының бағманы,
Ауыл-аймақ «қутлы болсын» -десип тур,
Кеуилинде дүбириннин жауланы.

Бұның бәри ел хызмети билгенге,
Хақ нәзерин салар зейни илгенге,
Ел көксінде намыс пенен ар турар,
«Токсан аттан озып келсең» дегенде,
Бәрекеллә, Тахтакөпир тарланы.

Дақыллар ырғалып қулпы дөнген бе,
Көллерге хәм жан енгендей көргенде,

Сазан, шортан, ак шабағын шапшытып,
Қара терен. Ата көлин иргенде,
Балықшын жымыйып жылым майлады.

Таңда тұрып көз таслайсан Бөршиге,
Күн күйдирген қырмызы жүз тершиге,
Ата журтқа ийтин жалғыз калдырып,
Ана жерин таслап көшкен «көршиге»,
Қалбиңде қыймаслық сызлап турады.

Хәр бәхәрде жерди қысыр калдырмай,
Ериншек ұйқыға тусау салдырмай,
Мыннан шыққан тулпар болдың бүгини,
Хәуириң бар қызып тұрған тандырдай,
Өниринде алтын жұлдыз жанады.

Ел ишинде бүгин жүзи айдайсан,
Салыұлы үй, салқын гәумис жайдайсан,
Азаматлық парыз мехир-мүриубет,
Сақауатлы, сақый, еден байдайсан,
Каракеңниң перзентисең жайдары.

Жол баслаған Ағытайдай ағалар,
Үлги болған «елтери тон жағалар»,
Елге хызмет ет те сууға таслай бер,
Асықпасан түбинде бир бағалар,
Жаксылардың жаксы иси қалады.

Хәр бир гиян дәртке дәрман, шөп емес,
Қахарманың жетеу болды шеп емес,
Тилим тасқа, көз тиймегей илайым,
Бир Тахтаға еки жұлдыз көп емес,
Жеримизге мынсан жұлдыз сыяды.

ЫРАЗЫ БОЛЫҢ, АНАЖАН

Поэма

(Анам Убайдуллаев Икмат қызы Зәуреханның руухы менен сәубет)

I

Тал түс пайыт тарқап кетти базарын,
Соннан берли шегип жүрмиз хазарын,
Мың шүкір-ау шынжыр жибиң жалғанып,
Шоғың сөнбей, кайнап атыр қазаның,
Орнында бар оңалады, анажан.

Түс көргендей бірден қулап тауларым,
Орнында жоқ, кәлбим сызлап аунадым,
Ялғаншыда мың жасаған адам жоқ,
«Кой кеулим-ай» зәрре өзим ауладым,
Серпилмесем болмас екен, анажан.

Ал-келиншек екенсең ау қарасам,
Қатарында гөззал едің орасан,
Жүрер едим дәрттен қырман шашламай,
Өз балаңның тойын өзің тойласан,
Бунша әрман болмас еди, анажан.

Перзентлер ишінде болдым туңғышың,
«Арпа ишінде бийдай, қазан қырғышың»,
Әкем пақыр айтар еди «қырғый» деп,
Улларыңның күнин бермей урғышың,
Есесине ғамқор болды, анажан.

Шерли кеуіл талай аңсап қулады,
Сыртқа сыр алдырмай үнсиз жылады,
Сенсиз баллар үйленгенде сырнықтым,
Жапсарым бос, самал хуулеп турады,
Таяусыз тал қармаладым, анажан.

Сегбир тартып нәзер салдым өтмишке,
Усы быйыл толар едің жетписке,

Балларынның кууанышын, мийнетин,
Таслап кетипсең дә, мендей көмписке,
Көшинди қалдырмай тарттым, анажан.

Дүйсен кетти, армияға Афганда,
Көнбеске болама баска салғанда,
«Хат келмейди, неге хабар алмайсан»,
Ол баланың өзи барма ялғанда?,
Ядымда жан алғанларың, анажан.

Жан таласта куртып жүйкелеримди,
Жылатпа дегенсен үкелериңди,
Шатақларын еле сүйреп жүриппен,
Талай қызартса да шекелеримди,
Бир нашар басыма азба, анажан.

Жыллар өтті, ақыл-есім толықты,
Ерназарым жигирмаға толыпты,
Сол баяғы еркін өскен ерке қыз,
Мехириңнен мехир алып торықты.
Кәдир билдим, ана болып, анажан.

II

«Қараөзекте қызлар қосық айтады»,
Төркиниңе барсам, сени жойтады,
Заүреханның дәүпериси келдин бе?,
Қосықлар оқытып, үмиг артады,
Өзин болып еркелеймен, анажан.

Елес берсе жан анамның жамалы,
Салқын тийер Тербенбестин самалы,
Көзге ысық, Есимжаптың жағысы,
Сегбир тартып барсам, таза хауалы,
Дайы жағым-бир өрисим, анажан.

Анан шилле екен саған бөпелеп,
Шакырыу қағазы келген шөкелеп,
Тулпардайын суұлыгында суу ишкен,
Жауды елден куумак ушын желкелеп,
Әкен «көп кемеде кеткен», анажан.

Елден кеткен жигитлер көп нешшелеп,
Узатылмай қызлар қалды дәскелеп,
Бираз үйде түнлик қалды ашылмай,
Бир үйден нешеуи кетти өкшелеп,
Көбиси көз ашық кеткен, анажан,

Анан атыз беттен харып келгенде,
Топыраққа терин қарып келгенде,
Салы сууға кеткен ақсақ почтальон,
Қалтырап кара қағаз алып келгенде,
Үйлер уу-шуу, аң-таң болған, анажан.

Икимат муғаллим қайтпай урыстан,
Айтқаныңда дәртин сызлап қурысқан,
Үйи-дүзи, жас нәресте қолында,
Тылда анаң белин байлап тұрысқан,
Ушығадан жалғыз туяқ, анажан.

Айтыулы қыз болған анаң Дәригүл,
Ғайры нағыш излериниң бәри гүл,
Кемпир-ғарры төрезиге салғанда,
Тең келмеген салмағына жәми гүл,
Жаксыны жат қылмау-парыз, анажан.

«Жылатпайман нардан қалған туяқты»,
Кемпир ғарры кең әлемге сыймапты,
Урыстан Әбдираман аман қайтқанда,
«Ғаз орнында ғарғамсаң»-деп қыйнапты,
Әжаған бір сен-деп, көнген, анажан.

Өмир гүли өсип-өнген изиннен,
Қатара қыз карлығаштай дизилген,
Әбдикәрим-Әбиш келип дүньяға,
Боздуманлы булт кәруаны үзилген,
Жайма шууак күнлер келип, анажан.

Дайыларым Зәүремиздин өзи дер,
Маржан, Бәхәр достымыздың көзи дер.
Елжиресип көзлеринди көргенлер,
Руұхы шад, қутлы болса изи дер.
Илайым айтқаны келгей, анажан.

Қатар қарлығашлар един дизилген,
Жан достың Жаңылсын кетти изиннен,
Шернияз илимпаз тәндар жүрипти.
Айттың, пайдаланып ол жоқ гезинен,
«Матеминен» көширгенсиз, анажан.

Тезден аударысып, курақ папкисин,
Ысырып жиберип солдат шапкисин,
Физикасын жазғанларын аздай-ақ,
Сыя төгип, печеньенин пачкисин,
Қызық зая еткен күнлер, анажан.

«Маржан қыз ак боз үйдин басқурындай,
Бәхәргүл қызыл кумның қасқырындай,
Улбосын бирде майлық, бирде суулық,
Үмит қыз сылаңлаған жас қулындай»,
Класслас шайырыңыз жазған, анажан.

«Айбийке ақшартақтың даласындай,
Зәүрехан Бухараның қаласындай,
Жаңылсын хеш қалмайды қапталымнан,
Әкемнің меннен соңғы баласындай»-,
Тәрийпи зор жазылыпты, анажан.

Колға алып сұуретине карайман,
Қыялымда гүмис шашың тарайман,
Қыз күнінде қандай болған жан анам,
Шернияз кәсіплесім еди, сорайман,
Айтқаны жаныма жағар, анажан.

«Кийиктей караслы, кәрели көзлі,
Күлдиргиш нышанлы, қырмызы жүзлі,
Талма бойлы, ақ шайыдан көйлеги,
Қыз болды Заурехан, Гүлистан мисли.
Қуған сенин жалғасыңман, анажан.

Көз алдыма өткен-кеткен көш келер,
Кетсе жолы менен кетсин кекселер,
Абдираман, Бийби, Нурғалий, Дәмеш,
Руұхы шад болсын, кетти нешшелер,
Келиу-кетиу, өмip заңы, анажан.

III

Ойлардан ой тууар екен шөжелеп,
Жүрген жерлеріңнен жүрсем көшелеп,
Базарбайдың қулағымда турыпты,
Жан айбатта шынғырғаны «әжелеп»,
Хәзир үш перзентли генжең, анажан.

Сум әжелге қарсы турар шарам жоқ,
Сәрсенбай-өрисім, Турған-калам жоқ,
Жүрегімде ғыжлап тұрған шоғым бар,
Айдай көрген ақлык, Айдос-дараң жоқ,
Қолдан не келгенин қылдым, анажан.

Улларыңды үйлендирдим, парызым,
Сонда да көп өтелмеген қарызым,
Дүзеп бердик, кишигирим шаңарак,
Қуғанаман хеш кимге жоқ жарысым,
Күйеу балаң өз балаңдай, анажан.

Нәруан болды Шахаманның таллары,
Жигит болды Сәрсенжанның баллары,
Узатылды «өзин баққан шөжелер»,
Шаулығын көп, жаман емес халлары,
Ат туяғын тайлар басты, анажан.

Кудаларың кеулин алдым, жай қылдым,
Қара қызын аймаладым, ай қылдым,
Мақсетжанда қалды кара шаңарақ,
Арқау-ерис бир-бирине сай қылдым,
Ерим-пирим хошаметлер, анажан.

Бармақларым түуел емес, өзин жоқ.
Қап қолласар келинлерге сөзим жоқ,
Ақ жаулықлы көрсем көпший беремен,
Қанатларым қыйық, пүтин гезим жоқ,
Қәлбим «қоянжырық» питти, анажан.

IV

Өзин қолдан узатқансан Мойнаққа,
Ел қәдесин берип ауыл-аймаққа,
«Арпа ишиндеги жалғыз бийдайым,
Сау болғайсан, жүрсеңдағы қай жақта»,
Берген ақ пәтияң тумар, анажан.

Мен-деп соқты дүрсилдеген жүрегін,
Бир алладан бахытымды тиледиң,
«Ул-қыз көргил, айдарынан жел ескен»,
Мен де сизди қуантсам-деп жүр едим,
Өзимнен өнгенин көрдиң, анажан.

Нәзи қудағайың отыр аман-сау,
Ақлықтардан шаулық сүйди, кеули тау,
Қудан пақыр таслап кетти кемпирин,
Қараспады әжел деген наймыт жау,
Ойласақ, көз дөңгеленер, анажан.

Кудағайын пана болды өзіндей,
«Қара қызлап» әлпешлеймиз көзіндей.
Айтар едін «кеулин ал, қыз ененнин»,
Хасыл сөз жоқ, сениң айтқан сөзіндей,
Енем-кәдирданым билдим, анажан.

Тилеклесим сыртта жүріп «аллалар»,
Қарап тұрсам мениң арым қорғалар,
«Бар табағым, кел табағым» не деген,
Еки ортада жүйткіп қара жорғалар.
Араңыздан қыл өтпеген, анажан.

VI

Гәхи ашық, гәхи бултлы аспандай,
Айтсам өмир таўсылмайды дәстандай,
Енди буны мен айтпасам ким айтар,
Билсин жаслар, жақсы-жаман, пәс қандай,
Мехир берген, мехир алар, анажан.

Сылғауымыз төркінлеуге «уактым жоқ»,
Тилимде хеш келинлерге «шаккым» жоқ,
- Шырағым, келдин бе,—демес хеш кимсе,
Жууырмайсан, қыз күндеги тахтым жоқ,
«Кулыным»-дермекен биреу, анажан.

Кеуил ширкин шийрин сөздин мийманы,
Анан барда сеники бар жыйғаны,
Үлкейгенше аударасан сандығын,
Сениң себин кушағыңа сыйғаны,
Қолымды бир қакпағансаң, анажан.

Сен кеткен жыл еркин заман орнады,
Албырадық, бірден жеңил болмады,
Қабағы катыңқы келген сол жылы,
Жақсылардың шарапаты қорғады,
«От ишинде пахтан» аман, анажан.

Перзент ушын жактын шыбын жанынды,
Мызгымай атырдың, талай таңынды,
«Өсирейин катарынан кем қылмай»,
Қағып бердин писентинде барынды,
Алдыңызда қарызым көп, анажан.

Шүкирим көп, боздуманлар серпилди,
Жаулық көрсек, сағынамыз төркинди,
Өтті бираз қыйын-қыстау дәуірлер,
Қуғанар ең хәзир көрсен көркімди,
Көшлер бүгін көруан болды, анажан.

Заманагөй хәр баланда хәр үйин,
Текшеленип тигилмей тур қара үйин,
Күйе түсіп басқур, дизбе гөнерген,
Керегеси керилмесе, зар үйин,
Өзин болып жаңалайман, анажан.

Айтқаным шын, зәрреше жоқ жалғаным,
Қыяметке қалдырайын қалғанын,
Сақауатлы байдай шарапатыңнан,
Тиккен нәлин мийуе берди, бағманым,
Тойлар берсем, гүрсін бос тур, анажан.

Әкежаным, руұхлары шад болсын,
Жазғанларым екеуіңе хат болсын,
Сол баяғы орнында тур шанарак,
Соңы қутлы, жаман пикир жат болсын,
Газлар көлин аңсап барар, анажан.

Инилерім өз күніне сау болғай,
Өсип-өніп арқа сүйер тау болғай,
Бағым жанып өзгерсе де өрисім,
Тилекшімен төрт түлиги сай болғай,
Ыразы болың, Гүләш қыздан, анажан.

2011-жыл 20-март

ШЕР ТОЛҚЫТҚАН ШЕЖИРЕЛИ, ШАХАМАН

Поэма

Биз бахытлы әуладлармыз. Заманымыз бизге еркінлік алып берді.

Мектеп партасында оқып жүрген күнлериміздің бири. Бесінші я алтыншы кластан шамасы. Базархан Темирбекова деген қыз бенен бир партада отыраман. Класымызда әдебият сабағы. Сабақта муғаллим Караматдин Султановтың «Ақдәрья» романынан үзинди өтип атыр. Муғаллим:

— Көне, Гүлистан мына қатардан баслап жақсылап дауыслап оқы

— деп тапсырма берді. Бундайда кууанып кетесен. Көркемлеп оқып атырсам «Шахаманды» деген сөзди оқып баслағанымда қасымдағы күлегеш достым мырс етип күлип жиберди, аржағын оқый алмай мен де күлип жибердим. Баламан дә ауылыңның аты оқып турған китабыннан шығып турса және де ол жерде «Шахаманды көргениңди Мәскеүди көрдим -деп мақтанасан-дә» деп айтылған қатар еди. Нәүше қыз болсам да ауылымның аты китаптан шығып турғанына бир жағынан кууанған шығармыз бәлким. Екиншиден ол Москва қаласы менен бирге айтылса. Класымыз бенен узак күлистик.

Атадан алтау тууған да Уатаныңа жалғызсан деген... Уатан сөзинин мәниси тууылып өскен ирге- ата мөкан. Алды менен өзиң тууылыг өскен жердин тарийхын, төрийпин, кәдир қымбатын билмесен анаңдай өзийз, балаңдай жақсы көрип, жырақлап кетсең сағынбасаң оны сүйемен дей берген менен сүйген болама. Уатан, Уатан дей берген менен Уатан болар ма. Уатан оны гүллендиретуғын, оның данқын көклерге көтеретуғын перзентлери менен ғана Уатан болады. Меі ушын Уатан тууылған ауылым Шахаманнан басланады. Урыстан буры бул жер Қара-өзек районы деп аталған бул этирапты суу алып кет бергеннен соң халық конысын хәзирги Қара-өзекке өзгерткен Жасі үлкен ғарры аталарға Шахаманның қызыман десем хе өзимизди гөне Қара-өзеклимен де- деп турады. Шахаман хәзир Шымба районына қараслы «Қарақалпақ» ширкет хожалығы- деп айтылады.

Қосық қатарларында атларын атап өткен Күнхожа, Берда шайырлар. Амангелди батыр, Айдос баба, Ерназар бий, Хұрлиман бакс

Кумар аналықтардың руұхлары шад болып, руұхлары Олардың уллы ислерин яд етиуіші перзентлерине хәмийше мәдеткар болғай.

Мен бул жердин хәр бир гиясын, бир ууыс топырағын, ак көкирек саудыраған адамларын жүрегимнің төринен жақсы көремен хәм хеш нәрсеге алмастырмайман хәм усы жерде тууылғанымды мақтаныш етемен. Тап-таза сап хауасынан көкирегимди керип нөпес алғым келеди. Шахаман атлы тууылған жеримди атағы жер жарған қалаларынның хеш биреуине де тенлестирмеймен. Алақандай Шахаманның қанша батыры, бақсы-жыраулары, қызыл тилли шешенлери, белли-белли беглери менен бийлери, жазыушы, шайырлары ат көтерген сулыулары менен шабандоз гошшак жигитлерин басқа жерден тауып оның тәрийпин жаза алыуыма көзим жетпейди. Булардың кәдири жүрегиме тамшылап синген. Олардың хәр биринин тулғасы, ел-журт ушын ислеген хызметлери кәлбиме мақтаныш сезими болып мөрленген. Данышпанлардың айтыуынша Алланың нәзери түскен кийели қәспийетли жерлер болады ол жерлерде әжайып инсанлар дүньяға келеди хәм сол жердин атын дүньяға танытады екен. Әжинияз шайырдың «сөйле хә бүлбил зибаным»-деп айтқанындай елимнің тәрийпин бир-бир баян етсем.

Жас әуладты Ұатанды сүйиу, гөззаллық, жақсы инсанлардың жақсы ислерин кәдирлеу, мәртлик, туйғыларын синдириуге рухландыра алсам деген ойлар мениң баслы мақсетим.

АВТОРДАН.

ШЕР ТОЛҚЫТҚАН ШЕЖИРЕЛИ, ШАХАМАН

Поэма

Ақ боз атты қуйынлатып шапқан жер,
Бәлент шынға беглик туұын таққан жер,
Илхам пери айдарымнан жулқылап,
Туұған елге ышқы отын жаққан жер,
Жан ишинде жаным мениң, Шахаман.

Бул елаттын өз алдына кийеси,
Халкы шаруа, қатар сауын, бийеси,
Желден жүйрик жорғаларға ғыйт-ғыйтлап,
Айлауларда канат берген ийеси,
Шәддес шабандозлар елиң, Шахаман.

Хан дизе батырса халық көнипти,
Әдалат шырласа кеули шөгипти,
Ережеп қызыл тилди қыннан шығарса,
«Дарға тарт тентекти» пәрман келипти,
Жан тыпыршып турған екен, Шахаман.

Ким дарға қыяды көзи кунқарын,
Қуйын тезлигинде шауып тулпарын,
Тентекте жан, ағасында ар туұлап,
Ханның дарын кескен Турым сунқарын,
Тарийхында белли шерин, Шахаман

-Бир қасық қанымнан кешин хан ийем,
Бир басқа бир өлим берген жан ийем,
Кестим дарды сөз қалсын деп изимде,
Еки дүнья арасы тар бир сүйем,
Сөз жүйесин тапқан екен, Шахаман.

Хан не қылсын кеширипти Турымды,
— Көрсетпенлер, енди бизге қырыңды,

Шапан жауып шешенлигин мойынлап,
Тәрбияла, тентегинди урынды,
Хан райдан қайтқан екен, Шахаман.

Дау-жәнжелде арды қалай сатайын,
Жийреншедей ушардан сөз атайын,
«Қайтқан күним қойын Ахунбабаға,
Ығып келген ханнан бийик жатайын», -
Деген Ережеп бий арын, Шахаман.

Айдос баба Хийуа ханның тусында,
Дау айтысып дәкки жеген усында,
Хәмел ушын Айдос арын сатпаған,
Абыржыулар болған кеуил қусында,
Тартқысы көп болған оның, Шахаман.

Жандалбаслап жүргени ел намысы,
Жоғын жойтып өрден ыққа шабысы,
Етик пенен суу кешкенде есил ер,
Халкын жыйнап бирлестирген табысы,
Ерсиз елдің сәни бар ма, Шахаман.

Қыранларын бәлент шынды шарлаған,
Алғыр базлар болажақты барлаған,
Теңлікке көнсе де, кемлікке көнбей,
Еркінлік аңсаған, таллар қармаған,
Есенгелди есил ерин, Шахаман.

Дириздеген Күнхожанын «қамысы»,
Оқыйғойсан келер адам намысы,
Қамыс қослар зәулим жайға айланды,
Ақ шағала «Абат жаптың» жағысы,
Шәхәрдейсең бағың жанды, Шахаман.

Қоқан ханы қыз салығын салғанда,
Көксинде ар-намыс лаулап жанғанда,

Хәркайсысы өз қозым, — деп Асан бий,
Тыпыршылап қыршын жанды қыйғанда,
Аталықтың кеғин алған шоқ Аман.

Енди бизге қайыр бермес Қоқан, — деп,
Өссин, өнсин үрим-путак шакам — деп,
«Ат болғанша Миян көлдин тайлары,»
Ата журтым жау жағыма қалқан — деп,
Амангелди көш таслаған, Шахаман.

Көшти төрлеттирип елдин өрине,
Жек-жаттан тасалап көлдин төрине,
«Тоқсабанын» сыртқа сырын алдырмай,
Қап қолласып шер жүрекли ерине,
Жүй билдирмей жайғастырған, Шахаман.

Парқын билдим, жақын менен жатыңның,
Бир кийеси барма деймен атыңның,
Жаксы жерден, жаксы ерден шарапат,
Урпақлары Амангелди батырдың,
Өңириңде өсип өнген, Шах-Аман

Бердимурат шайыр Бердақ болған жер,
Қарақумға қатнап тәлим алған жер,
Илим-билим, ағартыудың ошағы,
Уллыларды бауырына алған жер,
Топырағын қәсийетли, Шахаман.

Ерназарды жау сыртынан атпаған,
Сырттан келип оны биреу сатпаған,
Батыр еркинликтің тымсалы болды,
«Атласындай» бауырыңа батпаған,
Мыңға бергисиз ол-нарын, Шахаман.

Кумар ана хан алдына барғанда,
Хәм геллеге хан мирәтлеп турғанда,
«Алтын табақтағы алтын басыннан,
-Кулыным, разыман». -деген ўағында,
Хан силкинип кеткен екен, Шахаман.

«Өткерип тасланлар Майлы шенгелден,
Хаялша жок, гилең ар-сар теңселген,
Усындай анадан тууар батырлар»,
Ананың сөзинен ханлар тербелген,
Кумар көксиндеги тумар, Шахаман.

«Керек емес ханның алтын сарайы,
Сенде жүрсем көк көйлегим дарайы», -
Хәўижге мингенде дүрлеп Хүрлиман,
Шетке шыққан баксылардың талайы,
Дойнағында барлар ели, Шахаман.

Шайкамастан ел халқының толысын,
Ат көтерген Тәжимурат болысын,
Гүжим терек, хәўизлери турыпты,
Көргиң келсе қызықсынып конысын,
Тарийхыңның бир бети ол, Шахаман.

Гүллендирмек парыз елдің конысын,
Сақауатлы инсан берер қол ушын,
Ертип келип Сейфулғабийт Мажитги
Түзем мектеп ашып Кулен болысын,
Мағрипатқа жол баслаған, Шахаман.

Өгиз жырау дәстанларды айтқанда,
Алпамыс яр Гүлпаршынды жоитқанда,
Жаның жымбырлатқан қобыз сестинен,
Ғанқылдасып ғазлар изге қайтқанда,
Көксин дәрья болып тасқан, Шахаман.

Избан дүзге курды жасыл шатырды,
Жигит жекке уйқысыз таң атырды,
Өжет, колхозыңа билек болмады,
«Қаракшы» әбеший атқа шатылды,
Кәсийетин сен билесен, Шахаман.

«Кыз ұағында бәри жақсы» яр болады,
Бағы жанбай қайтып келсе ар болады,
Қайтқан қыз жин көринди «қаракшыңа»
Келип қалса төркін иннен тар болады,
Избан кеули ояу өрин, Шахаман.

Каныгүлин жау сыртынан атқан соң,
Бириси дос, бири душпан сатқан соң,
Омыраулап жигит жекке алысты,
Кек, намыс көксине қандай қатқан соң,
Шердейин шайкасты ерин, Шахаман.

Сәлмен ата, Сүйин ийшан бабалар,
Сағыйдулла, Абдиғапыу аталар,
«Баслар аяқ болды, аяқ бас болды,
Душпан дести «иблис иши қаралар»,
Ширен тамған шежиресен, Шахаман.

Басшы болсаң, елиң баслы максетин,
Жап қаздырыу, көшип-коньу сәпсетин,
Достай бирге жүрген душпан дәстинен,
Жазықсыз жазаланып Дәли Ахметин,
Зайыр суу алғандай болды, Шахаман.

Айтайық сөз келсе тауып жүйесин,
Сүрниксен дос, сүйек тамыр сүйесин,
«Халық жауы» — десип ел перзентлерин,
Ийт танымай қалған уакта ийесин,
Бираз үйлер бозлап қалды, Шахаман.

Хақ яратқан бергей жаман жазасын,
Бийбайша қушақлап Бийбизадасын,
Кебенек кийгеним келермекенлеп,
Хат хабарсыз бере алмай қазасын,
Азаматын уза..ак күтти, Шахаман.

Көре алмай Дәли минген көшкини,
Қыянет қанжары тилди көксини,
Есил ерден елге келген, дөрек жок,
Әкесиз Бийбинин кеули өксиди,
Жетилип естелик қойды, Шахаман.

Белли балаң Султан улы Карамат,
«Ақдәрьясы», «Әжиниязы» аманат,
«Қосық елге қонып кеткен» деседи,
«Көп кемеде» кеткен Артық Шамурат,
Аспаның жұлдызға толы, Шахаман.

Жанға азық, жақсы сөз хәм керекдур,
Халық нақ тәрези, кеули елекдур,
«Ири карақалпақ Турдымуратың»
Институтта болды тунғыш ректор,
Шолпан жұлдызыңның бири, Шахаман.

Айтарым көп тарийхыңды көтерсем,
Қалай енди қатық жутып кетерсен,
Балмағанбет улы Махаш батырды,
Айтпай, қыл көпирден қәйтип өтерсен,
Обалы мойныма қалар, Шахаман.

Шешенлерің ушардан сөз атқанда
Қәлли Айымбетлер қарап жатқан ба,
Ушығаның қыйқымындай кәстерлеп,
Қоржынға әпсана-аныз артқанда,
Даналыққа саға болған, Шахаман.

Шахаман, Қазақдәрья, дуутар тарындай,
Биржағы Құсхана, бир жағы Шымбай
Гүлзийра Артыкова, Алтынгүл Нарын,
Пәлектиң астында жатқан қауындай,
Көзи сүзик, тили сүжик, Шахаман.

Бәри батыр, жырау, шайыр, билимпаз,
Кәллибек ақсақал нағыз түсимпаз,
Университетте болды тунғыш ректор,
Әбдир ата уғлы Чарджоу илимпаз,
Темир қазық жулдызларын, Шахаман.

Қудайберген Атағұлла ағалар,
Ел саұлаты— «елтери тон жағалар»,
Миллет мәдениаты—жүздің айнасы,
Көксинде түрткени барлар сағалар,
Сыннан өткен сункарың ол, Шахаман.

Бир перзентин Дәулет қызы Қырмызы,
Әдеп-таныу, ағартыудың жулдызы,
Елим десе етек жеңин түринип,
Тай кулындай тайын турған хұр қызы,
Еңсең қалай ен жаймайды, Шахаман.

Пән докторы сақауатлы Сарыгүл,
Жазған сөзи, «басқан изи бәригүл»,
Фольклорды қызғыш қустай қорыған,
Шырлағаны-әдебиат арыдур,
Ол хәм көксиндеги дүрин, Шахаман.

Шайырлықта оның орны бөлек дым,
Киндик қаны тамған жери Төлектиң,
«Шахаманда жүрейинши шалқып бир,»
Мазасындай анам жапқан шөректің,
Сөзи өзегінде турар, Шахаман.

Әскербайдан қалды елге «Аманат»,
Шешенлер ишинде ол бир қаназат,
«Билсең, шайыр алласының еркеси»,
Оның кеули илахийда таза зат,
Шарапат зор шайыр хәзир, Шахаман.

Түркменбайды түртер сөздің жүйеси,
Амангелди қыл қәлемнің ийеси,
Телережиссер қыз өжет Дөмегүл,
Мәмбет Садуллаға бул жер тийеси,
Кәлбинде «Қақлы кум» таудай, Шахаман.

Сөзи дәне дүрилдеген Минай қыз,
«Әлудидағ айтпайды» көзи қумай қыз,
Бул елатқа «Құсқанадан» сығалар,
Төркин журты биз төрепке сыбай қыз,
Шарапатын тийген шығар, Шахаман.

Доктор Шамшет Құсхананын баласы,
Қанат берген ауылдың кең даласы,
Тил кәдирин билген тегин болмайды,
Сүйеп жүрген Сүйин ишан бабасы,
Зер кәдирин зергер билер, Шахаман.

Айтпастан кетиуге кеулиң қыяма,
Әскербайға жийен алым Зыяда,
Қауын туқым негизинде бир туқым,
Тартып кеткени жоқ хасла қыяға,
Нағыз әдебиятшы қызың, Шахаман.

«Абат-жаптан шықпай жүрип япырмай,
Шайыр боп жетилди бизин Батырбай,
Муштай болып тауып айтқан сөзлери,
Шөл қандырып, таңлайыңа татырдай,
Нарт шыбығың нәруан болған, Шахаман.

Тай кулындай хызметіңе тайынман,
Перзентинмен жолларыңда сайылман,
Шежирели шайырлардың Ұатаны,
Шанлағыңда тууылғанға қайылман,
Гөне Қара өзек дерлер, Шахаман.

Ақ Гүлаштай қыз бармекен ауылда,
Тулымшағы желбиреген дауылда»-,
Әкежаным еркелеткен күнлерди,
Умытпадым кешеғидей ядымда,
Мен хәм әлпешлеген гүлиң, Шахаман.

Арың ушын шыбын жаным жағаман,
Атың шығар жерде дабыл қағаман,
Ал келиншек болып қалдым, кеулим жас,
Дүр силкинсем, арғымақтай ағаман,
Боз атлы қыз ядында ма, Шахаман...

КЛАССЛАСЫМ СУЛТАНМАХМУДКА

(50 жас юбилейине кутлыклау)

С ен сунқар жигит болдын аўылдағы,
У лығлады алыс хәм жақындағы,
Л әйлин болған тусындағы талай кыздың,
Т ерезеси бултсыз ақшам жаўынлады,
А лийма қыз Аралдағы ақ куу болып,
Н иштерледи, жүргенинде так куу болып,
М ине деген шанарак болдыңызлар
А йтқан қосык бул күнлери гак-куу болып,
Х ош хабар келгенинде тойыңыздан,
М ын айландық екеуиниздиң бойыңыздан,
У ллылык хадаллыққа бағдарлаған,
Д аналык, сабыр-тақат ойыңыздан.

ДОСТЫМ ОРАЛХАНҒА

(50 жас юбилейине кутлыклау)

О. Оралым, Қанлы көлли маралым,
Р айхан гүлим, сендей кызлар сара дым.
А йбалталы арқыраған. «пиринди»,
Л ал қалдырып колласыуға жарадың.
Х анымлар көп, сырты сулыу айнадан,
А л, сен ақыл, арыу қызсан жайнаған
Н әретене «дәудей жигит» оралып.
А лтын балық излер мекен қайтадан?...
Й ошын тасқын. көкиректе бәри бар,
Ы рысқынның бирлигинде көни бар,
М ардыйып шалқайса төрде кудалар,
Ғ алы төселгендей сулыу сәни бар,
А сыра айтпадым, үңил мәни бар.

АСАМАТДИНГЕ

(50 жас юбилейине кутлыклау)

А заматсан, сен Юсуп пишиндеги,
С аўлатсан нағыз жигит күшиндеги,
А т көтермек аңсат па билгенлерге?!
М ийнетиң—мәртебен ел ишиндеги,
А қ хожанын арыу қызы қасындағы,
Т окташ қыз бахыт қусы басындағы,
Д өўлетлигин билгейсең есигине,
И йилген күн он-тоғыз жасындағы.
Й ош керек адамға ийге тартқандай,
И й - деместен уазыйпаны артқандай,
Н ардай тартып киятырсаң көшинди,
Д еймиз—сеннен артық тууған мәрт қандай?!
О рныыз бар ел ишинде гиреули,
С ен макул көрмейсен хешуақ тиреуди
Т олып-тасып төгилмедин бийорын
Ы нжылтпадың билсем, хасла биреуди,
М акул көрип кишипейил бендесин
А ллам панахында сақлағай сени!

ТАНЫС СҮҮРЕТ

Бәзимлерде айтсам «Әнар гүллерин»,
Дегишпеге қайым болып жүргеним,
Баяғылар бағда қалды десем де,
Хазарынан сызлап турар жүрегим...

Дусласқанда бийпәруадай өтерсен,
Ышқы қамалына бәнтлеп кетерсең,
Шар төрепке кеткен кәруан жоллары,
Әрман канатлары қыйық көтерсем.

Армиядан келдим, таптым тенимди,
Тәғдирге тән бердим, түрдим женимди,
Кеуилимде сеннен өзге дағым жоқ,
Қосық айтып таркатаман шеримди.

Сенлик сезим узақ бийлеп санамды,
Дәрти пүткіл сийнем бойлап таралды,
Төғдир дегишине тәсийин қалдым,
Хайран қалдырады базда адамды.

Баяғы бағларға барар соқпақта,
Жейран жүрис, сахыпжамал бармақта,
Гүл көтерип улым шықты алдынан,
Таныс сүүрет, ақылым лал болмақта.

Қәлбимде бийдауа әрман дағы бар,
Кеуил қусым сайрар сулыу бағы бар,
Үш уйықлап турғанда ойға келер ме,
Сезгеним аллаға мақул жағы бар.

Айдын көлге қос аккуу қус жарасық,
Үйкелесип турар пәрин тарасып,

Ығбал сокпағына шуғла шашылсын,
Кетсин мөйли, из-аяғы жарасып.

Көринистен кеулим тасып толады,
Бахыт қусы туғырына қонады,
Сениң дузың тартпай қалған босаға,
Қызына паяндоz, көзин жанады.

ЖИЙЕНБАЙ АЖАҒАМА

Жетимнен жетилип камалға келдин,
Изине сөз ертпей хамалға келдин.
Йош тулпарың дойнағына мингенде,
Ерзийуар қәуметли жамалға ендин.
Нандай әдиүледин намыс-арынды,
Бийзарының ғайры жолы тарылды,
Аламойнақ хәуиринди алғанда,
Йошлы саз түсинди кеуил тарынды.
Алғыр базсаң ақыбетин ойлаған,
Жайсаң ерсең, терен ақыл бойлаған,
Ашкөзлер бар кетегине жеткенше,
Ғалы төсеп қойсадағы тоймаған.
Ар байрағын бәлент шыңға байладың,
Мыннан шыққан тулпар янлы жайнадың,
Ықлас пенен ел әдиүлер ажаға,
Заң жолына өмиринди арнадың.
Ғаррылық жеңбегей хасла өзинди,
Алпыс жас мүбәрек болсын тарланым.

ӘКЕ-САЯЛЫ БАЙТЕРЕК

Алты улдын ишинде,
Қыз болып өстим еркерек,
Шалалау еди исимде,
Ойым да еди келтерек.

Шоқ екен меҳир қызғынын,
Сер салмаппан-дә ертерек,
Панаңда өтті қыз күним,
Саялы-әке байтерек.

Меҳрин түссе көзиннен,
Қуяштай әзиз көргенмен,
Әкежан айтқан сөзиннен,
Жалынлап жанып жүргенмен.

‘Маңлайға питкен дүр қызым,
Кеули таза,хүр қызым,
Арпа ишинде бийдайсаң,
Жарқырап жанғай жұлдызың’.

‘Дәуперим’десен еркелеп,
Жууырып шықтым алдына,
Қапталласып ентелеп,
Қап қолластым жаныңда.

Шыбық атты мингенде,
Қуғандың йош тапқаннан,
Сен ақ боз ат бергенде,
Қуйынлатып шапқанман.

Жигер алдым өзіннен,
Енди бөрин аңларман,

Көргендеймен жүзинди,
Шуғлалы пәк таңлардан.

Кууантып ак боз ат пенен,
Еркелеттин өзимди,
Шығысып жүрмен жат пенен,
Кыз болып сабыр төзимли.

Жүйели сөзлер дизилди,
Нәр алып хасыл сөзиннен,
Мәрдана болып өсиүди,
Үйрендим әке өзиннен.

БЕРДАҚ ШАЙЫРҒА

*(Шайыр естелиги алдындағы ойлар.
Шайырдың 185-жыллық юбилейи алдынан)*

Ханларды қақсатып қызыл тил менен,
Күнің бар ма 'қармағына' илмеген,
Сөзлери илахий, сахра бүлбили,
Зер қәдирин зейни пәслер билмеген.
Бүркіт пәруаз, шер жүрекли шайырсан.

Урпағынды мәртликлерге шарладың,
Руұх берип батырлығың барладың,
Халқын ушын хакнус қустай удайы,
Жан ишинен жан ушырдың тарланым.
Мың өлип, мың тирилиуге тайынсан.

Уллылығың жаздын 'Айдос бабаның',
Барластырып көріп хәмме таманың,
Аласапыранлы, ызғырық, желли,
Абыржылау еди сол уақ заманың,
Суұлығыңда суу ишпеге қайылсан.

Данқын жайдың Ерназардай батырдың,
Елдің ары, өзи мыңға татырдың,
Мәртің ушын мәңгиликтің қуяшын,
Жарқыратып шар тәрептен атырдың.
Ар жолыңда ушқын болған, сайылсан.

'Амангелди' поэмасың жазғанда,
Әдалаттың әдил жиби тозғанда,
Ерлерге ар-намыс туйғысын қуйдың,
Жығырданы қайнап жаны азғанда.
Сөзи-қылыш, қамшылауға қайымсан.

Әззилердің көзлеринен жас булап,
Ғарға, қузғын жүргениңде басқылап,

Үмит, ушқын, азық берип жанларға,
Қууат берди, 'Халық ушын', 'Жаксырак',
Мәңги сөнбес, жарқыраған айымсан.

Ханлық заманының ығбалы тайып,
Теңсизлик серпилди тағылып айып,
Әмиу жағысына дәуранлар келди,
Көгінде қумай қус қанатын жайып.
Қырман кызылланды, кем-кем байырсан.

Хәр бир сөзиң артық бизге алтыннан,
Зауық алдық, тозбайтуғын хатыңнан,
Қарақалпақ халқы илхам йош алар,
Алмаз гәзийнели хасыл затыңнан,
Нурға бөлеп шуғла шашып жайылсан.

Илимпазлар сөзлеріңе мән берип,
Данышпанлар ойларыңа тән берип,
Ғәрезсизлик, майданыңда мәрдана,
Қуп жарасып, салтанатлы сән берип,
Бахыт туғырында турған шайырсан.

ХӘҮЖАР-АЙ

Өскен жерим, алтын уям-бесигим,
Шашларымды сыйпар жупар есигим,
Карлығашқа мегзер екен кыз бала,
Шоклык еткен күнлеримди кеширин,
Элпешлеген елим-халқым, хәүжар-ай.

Бул өзелий киятқан жол гөнеден,
Пийрим Бийпатмадан, Хауа енеден,
Турмыс кемесинин тартып салдауын,
Дуз көтерсе, өзге журтқа жөнеген,
Кыз дегениң мийман екен, хәүжар-ай.

Сулыу сезимлерден нәпес аламан,
Нәйлаж қыз тахтымнан түсип бараман,
Көзде жууырысқан меруерт моншақлар,
Қыймаслық бир тилсим бойға тараған,
Кыз дәураны қайтпас екен, хәүжар-ай.

Барған жерде бағын жанғай, тилегиң,
Тастай батып, суудай сиң, -деп тиледиң,
Шырылдайсаң, қызғыш кустай қорыйсаң,
Кемпир апам меҳрибаным тирегим,
Арзыу-әрман, жалғасынман, хәүжар-ай.

Көлегейлеп жүрдің тиккен нәлинди,
Жолыма төседің жипек жалынды,
Анажаным, ақ жууып, ақ тараған,
Перзент ушын жактын шыбын жаныңды,
Кәйин енем сендей болғай, хәүжар-ай.

Әкежаным, Қаратауым, айбатым,
Еркелесем, жарасығым саулатым,

Хош қалыңлар, тай қулындай тебискен,
Синдилерим, аға-иним- ғайратым.
Төрим қалған , төркин журтым, хәужар-ай.

Хош аламан, меңир менен қараған,
Ақ пәтияң менен қанат қағаман,
Қуяшқа бурылған айғабағардай,
Өзге үйдің қас-қабағын бағаман,
Жаксы қызлар ийман екен, хәужар-ай.
Қыз дегенің мийман екен, хәужар-ай.

ҚАРЛЫҒАШ КЕЛСЕ

Қарлығаш келсе үйлерге,
Бездирмен баллар уядан,
Тилеклес болып сизлерге,
Қанатлап келер қыядан.

Қарлығаш екен қызлар да,
Ханама зорға сыяман,
Уштым да кеттим узаққа,
Тууылып өскен уядан.

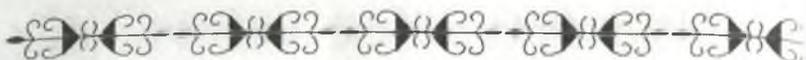
Қарлығашка тeneйди,
Бойы жеткен қызларды,
Узатарда ел мени,
Өз қызындай қызғанды.

Қийели қустай қанатлап,
Жылына бир-ақ барарман,
Үкемлер қолын шаппатлап,
Ауылға хабар таралған.

Шешемлер келер алыстан,
Нәзерин меннен ала-алмай,
Дийдарыма тоймастан,
Қыйылып турар анамдай.

Көзинен мехир ағылар,
Жеңгемлер кушақ жайғанда,
Кеулиме қарап бағысар,
Ақ бийкеш десип жайғана.

Ағалар турар сыр бермей,
Көзинің жасын сыпырып,

Инилер жүрер сездирмей,
Сағынышларын тастырып.

Келинге сирә сөз бар ма?!
Боз үйдин ерке бийкеси,
Кәлбимди неге козғарман,
«Суу көтермес сиркеси»

Анамсыз хуулеп тургандай,
Ордамның алтын иргеси,
Жалғыз каабам болалмай,
Жууырысып жүр хәммеси.

Сағыныш оты тур лаулап,
Жанарым жасқа тирелди,
Каларман 'музға бузаулап'
Орнынан таппай әкемди.

Жанығып жерге желинлеп,
Тауларымды мен жойтарман,
Кеулимди сәл жүенлеп,
Сегбир тартып қайтарман.

Қарлығаш келсе үйлерге,
Бездирмең баллар уядан,
Тилеклес болып сизлерге,
Қанатлап келер қыядан.

ЗИЙҰАРСАҢ

(Әжинияз шайыр естелиги жанынан өткенде)
Дүньяда Зийұардек дәртли киси йоқ,
Бийдәртлердиң аның билән иши йоқ,

Қәлбинен руұхый шөшме жаратқан,
Жаның жымбырлатып тилсим таратқан,
Фаз катара «гөззалларын» өткенде,
Тәрийпинен түн серпилип таң атқан
Сыңғырлаған тилла сазлы Зийұарсан.

Алмаз гәзийнениз мийрас бизлерге,
Илхам алып қан жуұырды жүзлерге,
Хәзир маман болды «қәлпе, саятлар»,
Терен бойлап, сөз мағызын излеуде.
Сен ишинде алғыр базлы Зийұарсан,

Руұхый сағамсан, толқыйды кеулим,
Жаныма гөззаллық урығын сеудиң,
Сұлыұлық сарайының есигин ашып,
Кеуил аспанымнан серпилди геүгим.
Жаұдыраған бәхәр-жазлы Зийұарсан.

Кеуил мүлкиң-ғауҳар, жоқдур кемисин,
Маржан сөзин- мәнги жасыл жемисин,
Сиз хәм бизге ұатан болған Бозатаұ,
Шәмен бағлы, кен жайлаұлы өрисин.
Даұйткөлли, сона-ғазлы, Зийұарсан.

Тили сүжик, ләби қаймақ әселиң,
Көзи жулдыз қәлбиндеги безегин,
Бахыт бағларында қолын былғайды,
Гүлбинафша «Бозатаұлы нәзелим»,
Сөз патшасы, тажы-тағлы, Зийұарсан.

ЖАҚСЫ ҚАНДАЙ БОЛАДЫ?

Жаксы жигит пүткіл елдин баласындай,
Сакый, еден, шаруанын кен даласындай,
Катарларын канатына алып жүрер,
Салтанаты дәуирдин зор қаласындай.
Бауыр тартып, ел-халықты тең көреді,
Жүрегине жақын тутқан жорасындай.

Жаксы ата Жийреншенин санасындай,
Ақыл айтар дәуиринин данасындай,
Мехир қалқып жүзлеринен нур тамады,
Елин сүйер көзинин ақ карасындай.
Мерекеде салтанаты сән береді,
Құндыз бөрик, камқа тонның жағасындай.

Жаксы хаял, жыллы үйдин ханасындай,
Жипек минез, ақ пахтанын таласындай,
Жаймашууақ жаманға да жағлығы жоқ,
Канатлайды хәммени өз баласындай.
Мәргиясы бауырына тартып турар,
Ақ жаулықлы ауыл-елдин анасындай.

Жаксы ене саяманлы талдай болар,
Келин түссе ақ жүзине калдай болар,
Хошаметлеп, демегени, ақыл сөзи,
Таңлайына татыйтуғын палдай болар.
Толқын қағып талығып тал қармағанда,
Ғайып ерен жиберген салдай болар.

Жаксы аға қамырдан қыл сууырғандай,
Елим десе тамырда қан жууырғандай,
Байшубардай жүрегинин дүбирлиси,

Айлауларда жер танабын кууырғандай,
Гөзлегени кара бастын ғамы емес,
Хызмет қылар халық ушын тууылғандай

Жақсы ини сом полаттан куйылғандай,
Қап қолласса, жүзин нурға жууылғандай,
Өсип келер қаракеннин жигитлери,
Анасынан мәртлик ушын тууылғандай.
Шанаракта аға-ини инак болса,
Босағана мехир нуры жыйылғандай.

Жақсы қызлар он төрттеги айдай болар,
Тынық суұлы мөлдиреген сайдай болар,
Жейран жүрис, жипек минез, хош қылықлы,
Кирпиги оқ, қәлем қасы жайдай болар,
Жат көзлерден таса жүрген әдеплиси,
Үркек минез, жип тиймеген тайдай болар.

Жақсы келин кеуилиңди жай қылады,
Қурақтайын гүл-гүлине сай қылады,
Сеплисинен, еплиси жөн дегени бар ,
Торақ емес, гүби толы, май қылады,
Жақсылары жанған жерге жамау болып,
Бултлы ақшам аспаныңды ай қылады.

Жақсы перзент жаймашууақ жаздай болар,
Нар ийдирген жағымталлы саздай болар,
Қабыл перзент тойғанына толыспайды,
Қыйғанына мәзи-майрам ғаздай болар,
Кәруан жолда көш тартқанын көргенинде,
Дүньяның дәрт, ғалмағалы аздай болар.

ЖАҢА ЖЫЛЫМ, ӘЖАЙЫП БИР ЖЫЛ БОЛҒАЙ

Бендесин жаратқан кәдир қудайым,
Өзиннің қолында тәғдир, талайың,
Көптин берекетин, аздын жуғымын,
Беретуғын жыл болғайсан илайым.

Кел жаңа жыл, сеннен бахыт, үмитим,
Кәруан болғай сепкен хәр бир шигитим,
Қыз тууылса Тумаристей жау жүрек,
Аға болсын, Алпамыстай жигитин.

Елге ырыс-дәулет алып келгейсең,
Шаңараққа әумет болып еңгейсең,
Дуз, шанларын қуып ана жеримнің,
Дәуран дүлдилінде шауып желгейсең.

Үшсай, үстиртимде нефть, газим бар,
Шөлде жейран, көлде үйрек, газым бар,
Қаракеңнің ығбал-бахтын жырлаушы,
Бақсылар әлинде тилла сазым бар.

Дийханымның қолы алтын қол болғай,
Бахыт жолы ұллы жипек жол болғай,
Аралымда сарқып ушып шағала,
Бекире балық бес кеспемиз мол болғай.

Жуусан аңқып, лала жайнап қырлары,
Дийхан көксин керип мийнет жәуланы,
Жайхун дәрья қайта тауып жағысын,
Қаракеңнің қызылланғай қырманы.

Жаңа жылым, әжайып бір жыл болғай,
Заманласым, басқан изиң гүл болғай,

Алшы турып, 'шанарактын' асығы,
Босағана келин келсе хүр болғай,

Жылауында болып ғайып еренлер,
Қоллап турған Қызыл Ильяс пир болғай.
Қақ сууын қумсаған сахра шөллерим,
Бахыт қусы тауып конған қыр болғай.

Жана жылым, әжайып бир жыл болғай.

ИНИМ СӘРСЕНБАЙҒА

(Элегия)

Отыздан өтип ойылдын,
Әлүидағ айтпай қыйылдын,
Қулыншак еди тайларын,
Соларға болды қыйын дым.
Жұлдыздай жанып көзлерин,
Өмирден гүдер үзбелін,
Ишине жутып жибердин,
Сөзиннин сонғы дизбегин.
Биймәурит кеткен бауырым,
Жүрекке жақын тәуирим,
Торламай турып пәлектен,
Үзилип қалған қауыным.
Ғумшалай гүлин солыпты,
Көзлерге меруерт қоныпты,
“Салқынлау келген бәхәрге”
Минекей, он жыл толыпты.
Забийра кеуил қосқаның,
Көшкенде қыймай жас жаның,
Қыймастан батқан қуяштай,
Бултласты кеуил аспаның.
Ержигит болды Женисин,
Найшалай қалған жемисин,
Шала қалған шашбаудың,
Өрежақ қалған кемисин.
Өзине ғана усаған,
Көзлерим менен қушаман,
Сағынсам сени көрмеге,
Қуанып кустай ушаман.
Үш жаста еди Улығың,
Жетилди генже қулының.
Қыя алмастан кетип ең,
Қызығы менен қылығың.
Ат болды бүгин тайларын,

Жат болсын жаман ойларын,
Кууанар един көргенде,
Өзиннен бәлент бойларын.
Жүзлери мөгзер жүзине,
Көзлери мөгзер көзине,
Тулғасы куйып койғандай,
Айнымай уксар өзине.
Ойымды тербеп коймадың,
Өмирди терен бойладың,
Күтип жүрмен солардың,
Шаңарак құрған тойларын.
Көзлери мөлдир кууатым,
Жайылар кем-кем канатын,
Шөлимди эсте кандырар,
Мөп-мөлдир тынык сууатын.
Сөтилип бирден кетесен,
Кеткениң менен нетесен,
Шүкирим көп-деп өзіннин
Кеулинди көклем етесен.
Даналар дурыс жобалар,
Орнында болса оналар,
Канаты қыйық бир әрман,
Кәлбимди тынбай сабалар..

ИНИМ ТУРҒАНБАЙҒА

(Элегия)

Аркалап сени өсирдим,
Көп жыласаң кеширдим,
Кемпир апам қарасты,
Еркеси едик Есимнің.
Дүньяға жаңа келгенде,
Ини боп изге ергенде,
Бийтапланды жан анам,
Бахыттан шалқып күлгенде.
Хүүледі самал ызылдап,
Изинен жамғыр сызылдап,
Құндақта едің сол уақыт,
Емиүсиз қалдың шырылдап.
Алты жас нәуше палапан,
Үкесін бағып қараған,
Хайран..н қала бермен,
Ойларға шүмип қарасам.
Өмір ушын айқасты,
Өлім менен шайқасты,
Перзентлер ушын жан анам,
Жеңіп шықты науқасты.
Бахыттың шығып тағына,
Оралдық өмір бағына,
Ержетіп қалды палапан,
Құстардай қанат қағына.
Қарлығаш екен қызбала,
«Уштымда кеттім уядан,
Ауыл-ел қыймай қызғана,
Ушырды нәйлаж уядан»
Есейіп өзге хәремнің,
Бір гүлін үзип әкелдің,
Қуғанар хәр ким көргенде,
Қуғанған жүзін әкемнің.

Ат шабыс кызык той берди,
Байраққа жылкы, кой берди,
Бийбираба курда айтканда
Жүректен сәнли жай берди.
Өмирдин өзи той екен,
Жайпауыт, бәлент, ой екен,
Биреулер сезим ийеси,
Биреулер мәзи бой екен.
Изинше ақлык ай көрди,
Максетжаннан тай көрди,
Көп созылмай қууаныш,
Есиги питеу жай көрди.
Исенип жүрдим сизлерге,
Тауларым бардай излерде,
Көшинди артып кеттиниз,
Тондырып салқын гүзлерде.
Парахат, Гөззал, қууатым,
Шөллеп бир барсам сууатым,
Әлийге шәмен өмирдин,
Бууалмай кеттиң бууатын.
Турғанбай атлы бауырым,
Тартысқан жүктин ауырын,
Зилийхан еске түскенде,
Силпилер бултсыз жауыным..
Көрмедің ул-қыз тойларын,
Тиклеген кәдди бойларын,
Ийесін жойтып турғандай,
Мийнетли салған жайларын.
Қайларға кетти Турғанбай?.
Елеңлеп ізлеп турғандай..
Салыулы төсек салқын үй,
Қанатым сенсиз сырдаңдай..

ӨМИРДИ МЕН АШЫҚЛАРДАЙ СҮЙЕМЕН

Талайына көп нәрселер сызылған,
Өмир дәрәясында шүмип ысылған,
Өзи шауып, өзи бәйги таласқан,
Ел дегенде елжиреген қызыңман.

Шок қызалақ болдым, жаста сүйкімли,
Турмыс өзи бийке қылды ийкімли,
Ерим-пирим, оған қоса үй минди,
Тартқышым көп болды тумлы-тусымнан.

Ерте қулап көшип кеткен тауларым,
Салым суу алғандай бираз жаурадым,
Аяққа турғызып үкелеримди,
Сууық демди енди сыртқа салғаным.

Перзентлерим кеуилимнің тоқлығы,
Ақлықлардың жарасады шоклығы,
Азаматым алдымдағы айбатым,
Сәл кешиксе билинеди жоқлығы.

Гүзги пасыл, изиме бир қарадым,
Елдің, ердин хызметине жарадым,
Жаны таза жақсыларға жантасып,
Тәниримнен туұры жолды сорадым.

Жаным жатырқайды гүзги салқынды,
Бир қыймаслық сезим қысар алқымды,
Ғаңқылдасып қайтқан ғазлар дизбеги,
Кеулимдеги кен дүньяны тар қылды.

Өмир- гөззал, ашықлардай сүйемен,
Кемисимди жонып, тезден түйемен,
Ол хәм арғымақтай зуұлап баратыр,
Айтарым көп, айтаалмасам күйемен..

ОЙДАҒЫЛАРЫМ

Жаманлықты сезсем хазар шегемен,
Сыртқа сыр алдырмай, жанды жегемен,
Излеп тапсам жаксылықтың урығын,
Жерге емес, кәлбинизге себемен.

Негизи пәс келе болмас тоқпақтан,
Ойсызлығы адастырған соқпақтан,
Хүўлеп турар оның кеуил сандығы,
Пайдасы жоқ қалтасына тықпақтан.

Дос келсе жылысар қысқы тоқсанлар,
Қууаныш балкытып көзлер жасланар,
Бирмайданда балық сууға киргендей,
Өмирдің мазалы деми басланар.

Қәдирдан дос жаз қылады жаныңды,
Ары сенлик асырады барыңды,
Бақыл досың бастан дәулет тайғанда,
Ығызып жиберер сууға салыңды..

Бағы хеш уак көгермейди бақылдың,
Жаманлықка оның жаны жақын дым,
Бәрибир хәм халық деген тәрези,
Қулағына жақпас мәзи тақылдың.

Ақлы кәмил ул-қыз болса бай қалан,
Гүл жамылар әтирапың сай-салаң,
Келешекке из қалдырып кеткейсен,
Өмир деген бир мезгиллик тойханан.

МАЗМУНЫ

Гүзги толғаныслар.....	3
Гүзги самаллар.....	5
Қара тау.....	6
Күлдиргишли қыз.....	8
Тууған жер.....	9
Әрманий дүнья.....	10
Рубайылар.....	11
Тутлардай төгилип.....	13
Әжаға.....	14
Бауырманым анажан.....	16
Шөпті қалы көрме.....	18
Көринбес.....	19
Сен дегенімде.....	20
Ұатан тәрийпи.....	21
Және бәхәр келди.....	23
Сахра маралы.....	24
Кескей тусауыңды жақсы адамлар.....	25
Ұатан ышқы.....	26
Гүл ғұмшалар еле көксимде.....	28
Сәруи бойлыма.....	29
Қайларға кеттин.....	30
Сағынаман.....	31
Кешир жаным, кешире алсаң.....	32
Айралық хазары.....	33
Төртликлер.....	34
Шайыр қайтқан күн.....	38
Шайыр күткен күн.....	40
Ана ғаз.....	44
Хәзиргинин балалары.....	45
Қанатлап анамның әрманларында.....	47
Қырға қантарыұлы қайық қасында.....	48
Жигит әрманы.....	50
Дәураның болғай-да дүрдана хаял.....	51
Мухаббат.....	54
Қыз танлауда асықпа, сен.....	55
Түйгенлерім өмирден.....	57
Шықпай қалма арсынаман.....	59
Ұатан дегенде.....	60
Шебер қыз (қосығы).....	62
Балалықты сағынып.....	63

Тырналар кайтканда.....	66
Хәзирети хаял.....	68
Ұатансан — хаял.....	70
Көк көйлек.....	72
Аклық көрдим-ай көрдим.....	74
Аклығым Камалға.....	76
Аклығым Тумарисаға.....	78
Биз бахытлы балалармыз.....	80
Жолларындаман.....	81
Балалыққа бир қайтайық мұғаллим.....	82
Зор болады өз кәдирин билгенлер.....	86
Қәлбимдеги естелик.....	89
Кеуил кеуилдің дауасы.....	90
Кара үй.....	92
Ана налышы.....	96
Бир достыма.....	99
Шымылдығың-шырағың.....	100
Карамық көзлим.....	103
Дайы қызға.....	104
Харман Ақманғыттың азаматлары.....	106
Айбүйір хәзиллери.....	108
Мийнет палуанына.....	109
Ыразы болың, анажан (поэма).....	111
Шахаман(поэма).....	119
Шер толқытқан шежирели, Шахаман.....	121
Классласым Султанмахмудқа.....	129
Достым Оралханға.....	130
Асаматдинге.....	131
Таныс сүүрет.....	132
Жиенбай ажағама.....	134
Әке-саялы байтерек.....	135
Бердақ шайырға.....	137
Хәужар-ай.....	139
Қарлығаш келсе.....	141
Зийуарсан.....	143
Жақсы қандай болады?.....	144
Жаңа жылым, әжайып бир жыл болғай!.....	146
Иним Сәрсенбайға (элегия).....	148
Иним Турғанбайға (элегия)?.....	150
Өмирди мен ашықлардай сүйемен.....	152
Ойдағыларым.....	153

ГУЛИСТАН ДАУЛЕТОВА

ГУЗГИ ТОЛҒАНЫСЛАР

*Қарақалпақ тилинде
«Қарақалпақстан» баспасы
Нөкис—2012*

Редакторы
Художниги
Оператор

*Гулистан Пирназарова
Азамат Жаримбетов
Тимурлан Қосназаров*

Териуге берилген уакты 4. 12. 2011. Басыуға руксат етилген уакты
26. 04. 2012 Қағаз форматы 60x84 ¹/₁₆. Оффсет усылында басылды.
Гарнитурасы — «Times». Көлеми 9,75 б/т+0,5вкл., 9,07 шәртли б/т.,
7,10+0,5 вкл. ссап б/т. Жәми 3000 нускада. Бахасы шәртнама бойынша.
Буйыртпа № 66

Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети тәрәпинен баспа хызмети
менен шугылланыу ушын 2008-жыл 30-сентябрьде АІ №114 **лицензиясы**
берилген.

«Қарақалпақстан» баспасы: 230100,
Нөкис қаласы, Қарақалпақстан көшеси, 9

«Нөкис полиграфкомбинаты» ЖШЖ Нөкис қаласы,
Қарақалпақстан көшеси,9.